

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра теорії і практики перекладу

Кваліфікаційна робота

**ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ:
ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗМІСТУ ТА ЕМОЦІЙНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ**

Спеціальність:

**035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська**

Здобувача вищої освіти
Освітньо-кваліфікаційного рівня
«магістр»
Шамрай Тетяни Віталіївни

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Кравець Світлана Володимирівна

РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри
романо-германської філології
Ольга ПЕЖИНСЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ	8
1.1. Особливості музичного тексту: роль ритму і рими у сприйнятті	8
1.2. Основні способи та труднощі у процесі перекладу пісень	14
1.3. Переклад пісень як міжкультурна комунікація	21
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ПЕРЕКЛАД ПІСЕНЬ	26
2.1. Збереження змісту та емоційного забарвлення при перекладі	26
2.2. Вплив сучасних технологій на переклад музичних текстів	33
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ: ПІДХОДИ ТА	
ПРИКЛАДИ	39
3.1 Найпоширеніші методи та стратегії перекладу пісень	39
3.2 Перекладацький аналіз англомовних пісень сучасних поп-виконавців	55
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТОК	84

ВСТУП

У сучасному світі, де технології розвиваються зі швидкістю світла, музика стала важливим засобом міжкультурної комунікації. Особливу увагу привертають англомовні пісні, оскільки вони здатні впливати не лише на почуття та емоції людей, а й формують світогляд та збагачують культурний досвід слухачів. Переклад музичних текстів завжди був одним із найскладніших завдань перекладача, та попри все це даний процес стає все більш актуальним. Однак процес перекладу пісень має свої унікальні виклики, адже важливо не лише точно передати зміст, але й відтворити емоції, ритм, риму, основну ідею та мелодику оригіналу. Хоч не всі можуть впоратись із поставленим завданням через труднощі збереження змісту та передачу емоційного забарвлення тексту, яке закладене в оригіналі, перекладачі все одно прагнуть досягти успіхів у цій сфері. Тому переклад пісні – багатогранний процес, який охоплює багато рівнів. Цьому типу перекладу присвячено безліч наукових праць як вітчизняних, так і закордонних. Але поки існують композиції, написані різними мовами, переклад пісень завжди залишатиметься актуальним, адже в епоху Інтернету багато людей хочуть не лише слухати зарубіжну музику, але і розуміти її.

На сьогодні існують блогери, які спеціалізуються на такому типі перекладу та поширюють іноземну культуру у своїй країні. В Україні – це Ixxmaу Translations, Ія, Tiana Zabel, T A N Y A, USTYM, Марго з Дніпра (ARTeria Show), Jerry Heil, Grandma's Smuzi, Hibikit, EiviLam та ін. Одним із найпопулярніших та, на нашу думку, найпрофесійніших перекладачів іноземних пісень є Нікіта Леонтєв – музикант та співак з українського Маріуполя. Артист відомий своїми україномовними перекладами світових хітів та сценічним ім'ям ENLEO, одну з робіт якого ми обрали для практичного аналізу. Також, чимало науковці активно вивчають проблеми та особливості перекладу саме англомовної пісенної лірики, зокрема В. Аккурт, О. Прокопенко, Л. Трохимець, В. Ходарєва, О. Клещова, М. Стерлікова, Н. Науменко та ін. Ці вчені аналізували особливості та проблеми перекладу англомовних пісень українськими відеоблогерами, розглядаючи

сучасні практики адаптацій. Вони досліджували лексичні, стилістичні та лінгвопоетичні особливості пісенної лірики та вивчали у своїх працях формально-змістові аспекти українських перекладів пісенної лірики відомих світових виконавців акцентуючи на важливості еквіритмічності та збереження оригінальної структури тексту.

Актуальність роботи полягає у необхідності критичного аналізу вже існуючих підходів до перекладу музичних творів та визначається потребою у більш глибокому вивченні проблем перекладу римованих текстів. Саме тому, що англomовні пісні мають неабияку популярність та налічують величезну кількість культурного надбання, важливо розуміти як саме їх зміст і емоційне забарвлення можуть бути збережені під час перекладу. Також через те, що переклад англomовних пісень українською мовою допомагає зберігати та популяризувати іноземну культуру українському слухачеві, варто пам'ятати, що готовий продукт нестиме в собі специфічні традиції, цінності та унікальний спосіб сприйняття світу. У зв'язку з тим, що англomовні пісні адаптуються під сприйняття українського поціновувача музики – нова адаптована лірика в поєднанні із мелодією набуває абсолютно нового звучання, що відображатиме й український менталітет, національну ідентичність та самосвідомість.

Наукова новизна дослідження полягає в недостатньому вивченні та аналізі творчості сучасних поп-виконавців англomовних пісень та їх перекладів українською мовою. Більше того, люди котрі перекладають пісні з однієї мови на іншу часто плутають феномени «переклад» та «адаптація», що також проаналізовані у даній роботі. Також у дослідженні окреслені найпопулярніші класифікації стилістичних засобів, які часто використовуються у піснях та визначена залежність між емоційним сприйняттям пісні та її перекладом.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні основних труднощів, що виникають під час перекладу англomовних пісень, а також у з'ясуванні особливостей та проблем перекладу музичних творів. Через те, що доволі велика кількість людей не володіє англійською мовою на високому рівні та не розуміє

зміст улюблених пісень, саме переклад дозволить цим слухачам насолоджуватись музикою, при цьому не відчуваючи бар'єрів.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- Окреслення особливостей музичного тексту та його сприйняття
- Аналіз існуючих методів перекладу пісень та визначення їх недоліків
- Виявлення основних емоційних елементів, необхідних для збереження змісту в перекладі
- Демонстрація прикладів успішних та невдалих, на нашу думку, стратегій при перекладі англомовних пісень
- Дослідження впливу міжкультурних контекстів на сприйняття перекладеного твору

Об'єктом дослідження є переклад англомовних пісень, тоді як **предметом** є проблеми та особливості відтворення змісту й емоційного забарвлення в процесі їх відтворення.

Матеріалом дослідження є лірика чотирьох популярних англомовних пісень та їх українських перекладів/адаптацій. До вибірки увійшли хіти останніх років, які активно циркулюють у соціальних мережах та належать до жанру поп-музики: The Neighbourhood – “Sweater Weather”, Billie Eilish – “No Time To Die”, JJ – “Wasted Love” та Vitaliy Kozlovskiy – “Pina Colada” (у роботі аналізувалася українська адаптація Віталія Козловського «Пінаколада»). Для кожної з пісень було відібрано принаймні один український переклад або адаптацію. Усі зазначені версії, окрім «Пінаколади» Віталія Козловського, класифікуються як фан-переклади, тобто неофіційні інтерпретації оригіналу, створені незалежними авторами.

Критеріями добору матеріалу були: популярність композицій, їх активна присутність у сучасній поп-культурі та наявність українських версій, що дозволяє зіставити різні способи передачі змісту. Оригінальні тексти пісень отримано з платформи Genius.com, а україномовні версії та відео – з офіційних

YouTube-каналів виконавців. У дослідженні здійснено двосторонній аналіз мовної пари англійська-українська та українська-англійська, що дає змогу виявити тенденції, стратегії та труднощі перекладацьких адаптацій.

Методи дослідження: синтез, описовий та рецептивний методи, теоретичний аналіз, порівняльний метод, а також контент-аналіз перекладених текстів.

Теоретичне значення роботи полягає у розвитку теорії перекладу, зокрема у сфері музичної індустрії. Тому дане дослідження розширить знання не лише про специфіку перекладу музичних творів, а також створить основу для подальших наукових робіт.

Практична цінність магістерської роботи полягає у дослідженні принципів перекладу пісень та розробці рекомендацій для перекладачів цієї сфери. Це, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості перекладу англійськомовних пісень та їх емоційного сприйняття аудиторією.

Структура дослідження, визначена метою та завданням, складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** обґрунтовано вибір та актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, вказано методи дослідження, розкрито теоретичне значення роботи та її практичну цінність, висвітлено наукову новизну та окреслені основні завдання для реалізації поставленої мети.

У **першому розділі** окреслюються концептуальні засади перекладу англійськомовних пісень, визначений феномен музичного тексту, відмінність «перекладу» від «адаптації» та роль інших чинників на їх сприйняття. Більше того, робота демонструє основні та найпоширеніші способи, труднощі та сам процес перекладу пісень, і розкриває поняття перекладу пісень як феномен у міжкультурній комунікації.

У **другому розділі** проаналізований вплив емоцій на переклад пісень, сприйняття тієї чи іншої композиції слухачами інших країн, особливості емоційного впливу на конкретну аудиторію, а саме: збереження емоційного

забарвлення при перекладі та вплив сучасних технологій на переклад музичних текстів.

Третій розділ демонструє практичний підхід магістерської роботи: основні підходи та приклади (як вдалі, на нашу думку, так і невдалі) перекладу англомовних пісень сучасних поп-виконавців і поширені методи та стратегії перекладу пісень з англійської мови на українську.

У **висновку** подані підсумки проведеного дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні результати магістерської роботи та окреслюються подальші перспективи майбутніх досліджень присвячених цій темі.

Список використаних джерел містить перелік літератури та наукових праць, використаних у нашій дослідницькій роботі.

Додаток містить приклади оригіналів проаналізованих текстів та їх український переклад.

Дослідження проблем перекладу англомовних пісень є одним із важливих кроків у розвиток перекладознавства в Україні, що дозволяє не лише підвищити якість перекладів, а й сприяє збагаченню культурного діалогу між різними мовами та країнами світу. Це дуже важливе питання, оскільки переклад пісень не обмежується лише мовними аспектами, а й відображає культурні, емоційні та соціальні нюанси, притаманні абсолютно кожній мові світу. Окрім того, правильний переклад музичних творів є потужним інструментом у популяризації культури іншої країни та створенні нових зв'язків між народами. Проблеми, з якими стикаються перекладачі пісень, часто пов'язані з особливістю поетичної мови, ритмом, римою, звучанням і навіть вибором пісенної лірики, що доволі складно передати іншою мовою, зберігаючи при цьому усі найтонші відтінки змісту та емоцій. У даному контексті перекладач виступає не лише як мовний посередник, а як творчий інтерпретатор, здатний «вдихнути» нове життя у знайомі мелодії. Саме тому переклад пісень потребує особливого підходу, що поєднує мовну компетентність, глибоке розуміння культури оригіналу та чутливість до музичної гармонії.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ

1.1 Особливості музичного тексту: роль ритму і рими у сприйнятті

Як відомо, музика – один із найпотужніших засобів вираження людських емоцій, адже це універсальна мова всього світу, котра говорить до нас незалежно від віку, гендеру, релігійних поглядів, мови, культури чи самоідентичності. Вона має унікальну здатність – об'єднувати людей, підтримувати у найскладніші моменти в житті та дарувати посмішку всього лиш кількома нотами. Існує думка, що музика – це найкращі ліки для душі, адже вона вплітається в абсолютно всі аспекти нашого існування.

Музика – це вид мистецтва, який об'єднує людей, радує щодня своїми виразними поєднаннями тонів, особливою мелодією, ритмом, римою і незабутньою гармонією. Музика посідає важливе місце в житті людини, оскільки виконує не лише естетичну, а й психологічну та соціокультурну функції. Незважаючи на те, що для багатьох вона є лише фоновим звучанням у повсякденному просторі – її роль значно ширша. Музика впливає на емоційний стан, когнітивні процеси та поведінкові реакції людей, що підтверджують численні психологічні та нейрофізіологічні дослідження.

Практично неможливо уявити сучасне повсякденне життя без музичного супроводу, оскільки він інтегрований у більшість соціальних і комунікативних практик. У ситуаціях емоційного напруження або зниженого настрою люди часто звертаються до музики як до способу регуляції власного емоційного стану. Це свідчить про те, що значущість музики та її лірики зумовлена здатністю впливати на психологічне самопочуття, формувати емоційні реакції та забезпечувати відчуття комфорту чи розслаблення. Саме тому вивчення музичних текстів і їх впливу є дуже важливим аспектом досліджень у галузі лінгвістики, перекладознавства та культурології.

Дослідженнями доведено, що саме музика дозволяє відчувати абсолютно всі можливі емоції, які тільки існують в нашому житті. Особливо, коли ви слухаєте

улюблену композицію, ви відчуваєте себе вільними і розвиваєтесь кожного разу, коли відкриваєте для себе новий жанр. Вона говорить до кожного з нас, а коли слова можуть не спрацювати, однозначно спрацює мелодія.

Музика є величезним культурним феноменом, здатним об'єднувати різні соціальні верстви та формувати спільний емоційний досвід. Результати низки досліджень свідчать, що регулярне слухання музики може позитивно впливати на здатність до концентрації, засвоєння інформації та багатозадачності. Це пояснюється тим, що музика часто слугує інструментом емоційної регуляції, створюючи умови для зниження рівня стресу й підвищення когнітивної активності. Оскільки музичні вподобання є індивідуальними та часто пов'язаними з особистим досвідом, оцінювання чи критика стилістичних уподобань інших людей не є конструктивною. Різні жанри – зокрема рок чи панк – можуть виконувати для слухачів важливу підтримувальну або терапевтичну функцію, допомагаючи подолати психологічні труднощі або пережити складні життєві ситуації.

Сучасний музичний ринок демонструє популярність корейської музики (К-поп), яка привертає увагу слухачів у різних країнах світу. Попри значний мовний бар'єр та те, що більшість слухачів не володіє корейською мовою, цей жанр зберігає високу привабливість. Це свідчить про здатність музики здійснювати емоційний вплив незалежно від лінгвістичного розуміння тексту. Звукова структура, ритмічні та вокальні особливості, а також загальна атмосфера композиції можуть викликати емоційний відгук навіть без декодування змісту лірики. Відкриття нових музичних жанрів сприяє розширенню культурної обізнаності, саморозвитку та формуванню більш комплексного світогляду.

Музика несе універсальні меседжі, однак переклад пісень може бути складним, особливо через відмінності в культурних аспектах. Пісні є продуктом культури, тому важко зберегти зміст і послання лірики у новому контексті. Навіть у пісні, яка описує універсальну тему, як-от кохання, доволі непросто звільнитися від мовних бар'єрів у спілкуванні. Так, коли перекладач бере в руки текст оригіналу, переосмислює його і приступає до роботи, він нерідко зустрічає

жаргонні слова, різні обороти та граматичні структури, які диктують розмір тексту і музичну форму пісні. [2, с. 12]. Музичний текст, або іншими словами лірика, відіграє неабияку роль у сприйнятті композиції якою б мовою вона не була перекладена чи написана. А отже, ключові особливості, що впливають на сприйняття, включають ритм і риму.

Ритм – це рівномірне чергування мовних, звукових, зображальних елементів у їх відповідній послідовності, періодичним рівномірним членуванням звуків, рухів, зображень за такими ознаками, як сила, тривалість тощо. Один із трьох основних елементів музики, поряд з мелодією і гармонією, часова організація послідовності та групування тривалостей звуків і пауз., не пов'язана з їх висотним положенням [23, с. 224]. Ритм створює своєрідну атмосферу, додає певного настрою пісні та може бути як швидким та енергійним, так і повільним і меланхолійним. Відомо, що саме ритмічна структура допомагає побудові запам'ятовування ліриці через що і слухачі підсвідомо намагаються «підлаштуватися», що робить їх сприйняття ще більш інтуїтивним.

Рима – композиційно-звуковий прийом суголосся закінчень, що має фонетичне і метричне значення, об'єднує суміжні та розташовані близько слова віршових рядків (починаючи з останнього наголошеного складу) для організації їх у строфи, впорядкування поетичного мовлення, його евфонічного ритмотворення [12, с. 322]. Вона додає ліриці більшої мелодійності, полегшуючи її виконання та сприйняття. Рима створює зв'язок між рядками та підкреслює ідеї образів, створених автором.

Зважаючи на вищеподані визначення двох музичних феноменів можна зрозуміти, що їх комбінація забезпечує цілісність тексту, що неабияк покращує його сприйняття слухачами. Адже коли ритм і рима узгоджуються – вони миттєво створюють гармонію, яка робить пісню ще більш привабливою. Тому ритм і рима є надзвичайно важливими елементами, котрі не лише доповнюють одне одного, а й підсилюють загальне враження від музичного твору.

Перш ніж розпочинати переклад тієї чи іншої композиції, важливо зрозуміти, що саме хоче сказати автор, що він хоче донести до аудиторії, та

усвідомити сенс самої пісні. Якщо перекладач розуміє тему та зміст лірики, йому буде значно легше підібрати правильні слова та вирази для перекладу. Але у випадку, коли основною метою дії перекладу є його виконання, яке можна заспівати, тобто відтворити музично (використовуючи ритм і риму), є певні аспекти музично-текстової відповідності, які вимагають особливої уваги і призводять до подальшого вибору перекладача.

Музика, з нашої точки зору, має три основні властивості: мелодію, гармонічну структуру та враження від значення, настрою чи дії. Те, як лірика функціонує для аудиторії, неминуче залежатиме від перекладача, якщо він адаптував пісню успішно. Хоча європейська мелопоетична норма не є універсальною, та вона вже давно вимагала, щоб текст пісні демонстрував просодичну, поетичну (ритмічну) і навіть семантико-рефлексивну відповідність музиці. Отож, функціональні наслідки цього збігу продемонстровано в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Функціональні наслідки відповідності між текстом і музикою

Співаюча лірика досягає	спостерігаючи за музичною	що відображається в тексті як
просодичного збігу	<i>мелодією</i> : музика з нотами, що створює текст, який є зрозумілим і звучить природно під час співу	кількість складів; ритмічність; інтонація, наголос; звуки для легкого співу
поетичного збігу	<i>структурою</i> : музика у виконанні; тексти, які привертають увагу аудиторії та досягають поетичного ефекту	рима; сегментація фраз/рядків/строф; паралелізм і контраст; розташування ключових слів
семантико-рефлексивного збігу	<i>експресією</i> : музика, що сприймається як значуща, створює тексти, які відображають або пояснюють те, що музика «говорить»	розказана історія, переданий настрій, виражений характер(и); опис (словесний малюнок); метафора

По-перше, просодична відповідність мелодії передбачає використання елементів просодії: ритму, наголосу та інтонації – універсальних мовленнєвих

явищ, які постають у співі стилізованої і контрольованої форми. Фонетична придатність, яка є проблемою, особливо актуальною для перекладу опери, передбачає забезпечення того, щоб як голосні, так і приголосні звуки досить легко озвучувались. Ронні Аптер описує це як не надто важке «навантаження» на ноти [25]. У більш схожих на мовлення музичних жанрах це занепокоєння можна розуміти як частину просодичної відповідності, як прагнення до схожості в артикуляції між текстом і основною мелодією.

По-друге, поетичний збіг (рима) найтісніше переплітається з гармонійною структурою музичного твору. Саме завдяки гармонійній структурі зіставлених мелодичних штабів і підсилювальних або заспокійливих акордів увага аудиторії привертається й утримується на тому, про що «говорить» автор у своїй ліриці. В даному випадку, лірика може віддзеркалювати такі структури та властивості словесними засобами, як стилістичні фігури, кульмінація та контраст, милозвучні чи повторювані звуки.

По-третє, семантико-рефлексивний збіг легко визначити в його найбільш очевидному вигляді, у словесному малюнку. Як каже Чарльз Воррен, саме цей принцип може однаково застосовуватися до загальної подібності, як-от уявлення про те, що щасливі тексти мають супроводжуватися радісною музикою, або до випадків, коли слова відображають або живлять музичний рух [69, с. 528].

Інші аспекти, які підкреслюють важливість феноменів «ритм» і «рима» в музичному контексті продемонстровано в таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

Якщо	під час відтворення композиції характеризується
Динаміка	<i>контрастністю</i> : раптове уповільнення чи абсолютна і різка зміна ритму може підкреслити емоційні моменти у композиції.
	<i>напругою і розрядкою</i> : прослуховування композиції стане більш захоплюючим через ритмічні зміни, які спочатку формують напругу, а потім навпаки – розряджають її у частині приспіву.
психологічний аспект	<i>запам'ятовуванням</i> : ритмічна і римована структура допоможе слухачам легше запам'ятати

	лірики, що зробить її ще більш доступною для сприйняття.
	<i>емоційною прив'язаністю</i> : це підсилить емоційний зв'язок слухача із піснею через асоціацію певних ритмів із особистими переживаннями.
літературні елементи	<i>образність</i> : поетичні та стилістичні засоби в римованому тексті стануть ще більш виразними, адже рима допомагає поєднати і зв'язати ідеї.
	<i>алітерацію і асонанс</i> : ці засоби можуть підсилити звукову виразність тексту та краще передати емоції через повторення певних звуків.
культурний контекст	<i>жанрові особливості</i> : в залежності від жанру частота вживання ритму та його поєднання із римою буде створювати різний ефект на слухача.
	<i>традиції</i> : надасть тексту більшої автентичності культурного контексту та значення ліриці.

Отже, із вищеподаної таблиці можна зрозуміти, що ритм і рима, саме в музичному контексті, не просто формальні елементи – вони створюють певний культурний, емоційний, динамічний, ліричний та психологічний контекст, що робить композицію ще більш багатогранною і різноманітною. Саме ці процеси допомагають слухачам не лише насолоджуватися мелодією, а й глибше розуміти зміст твору і краще пізнати автора композиції, самотійно «проживаючи» всю історію пісні загалом. Через ритмічні структури, мелодичні лінії та художні прийоми слухач отримує можливість відчувати напруження, розчарування, піднесення чи радість, які присутні в композиції, а поєднання музичних та словесних елементів створює унікальний досвід сприйняття, який впливає не лише на слух, а й на уяву та емоції. Ритм задає темп і динаміку переживання, рими та мелодичні структури підкреслюють ключові моменти тексту, а художні образи й алюзії додають культурного і літературного контексту. Завдяки цьому слухач може не просто пасивно сприймати музику, а й зануритися у її атмосферу, відчувати психологічний стан героя композиції, прожити його емоції і, зрештою, ближче пізнати самого автора. Тому музичний твір – це не просто набір звуків і слів, а складна система комунікації, яка поєднує культурні, літературні, психологічні та динамічні шари. Ритм, рима, метафори та алюзії створюють

неповторну атмосферу, яка дозволяє слухачеві відчувати всю глибину авторського задуму та пережити його емоції на власному рівні, роблячи сприйняття музики особистим і багатогранним.

1.2 Основні способи й труднощі у процесі перекладу пісень

Якісний переклад пісень створює значення, які доступні під час інтерпретації тексту з однієї культури в іншу в ліричній формі. У більшості крос-культурних дослідженнях було виявлено, що відсутність лінгвістичного знайомства та соціального контексту для інтерпретації пісень не заважає їх ідентифікації. Якщо почути пісню, виконану незнайомою мовою, але в ритмі, який чули раніше, швидше за все, її впізнають слухачі з різних соціальних верств. Але заковика в цьому: вони не можуть зрозуміти її значення. Навіть якщо пісню розпізнають у різних культурах, її не зрозуміють, доки пісенний текст не буде перекладено та локалізовано конкретною мовою.

Коли перекладачі отримують завдання саме з музичного перекладу, вони обов'язково повинні звернути особливу увагу на культурні нюанси вихідного тексту. Їх завдання – перекласти пісню так, щоб вона мала сенс для представника іншої культури, який має обмежений (або не має) доступу до оригінальної версії. Це нелегко тому, що пісні з неявними культурними посланнями становлять величезний виклик для перекладачів. Культурні елементи з'являються на всіх рівнях, від концепції та форми слів, граматики, використання сленгу, реалій та ідіом до схем римування. Матеріальність пісні (текст, мелодія, аранжування та інструменти) має бути ретельно перероблена та адаптована до іншої культури. Перекладачеві бажано не тільки володіти мовою вихідного тексту, а й мати хоча б мінімальні музичні пізнання. [2, с. 12].

Процес перевтілення тексту в пісню призводить або до постійності, або до трансформації. Взаємодія між двома чи більше культурами при перекладі призводить до форми гібридного тексту. Іншими словами – це великий ризик що означає, що він приймає деякі особливості тексту вихідної культури. Звичайно, дана «махінація» не завжди бажана, оскільки це великий компроміс, а не точний

переклад тексту. Через велику кількість складних елементів дослівний переклад пісні майже неможливий. Використання машинного перекладу чи програмного забезпечення для перекладу музики буде недостатнім. Для того, щоб виконати належний переклад, потрібен вузькоспеціалізований перекладач, який може надати професійні послуги з локалізації. Всі лінгвісти підкреслюють необхідність збереження образу оригіналу в перекладі, справедливо вважаючи, що перш за все перекладач повинен прагнути відтворити функцію прийому, а не сам прийом. [20, с. 14].

Двома найпопулярнішими способами перекладу пісень є кавер-версії та дубляж. Музичні кавер-версії або кавер-версії – це нове виконання або записи раніше створеної пісні кимось, хто не є оригінальним виконавцем. Наприклад, українська співачка Jerry Heil самостійно переклала пісню гурту Imagine Dragons – “Believer” [46] та записала власну кавер-версію, при цьому, зберігаючи темп та інструментарій оригінальної пісні для більшої впізнаваності. Інший приклад, український співак ENLEO зміг перекласти композицію виконавця HOZIER – “Take me to church” [13] практично дослівним способом, при цьому зберігши як зміст і основну думку, так і мелодію, ритм і риму. Така практика зустрічається доволі часто, адже співаки точно копіюють інтонацію пісні з більш-менш прямим перекладом оригінального тексту. Таким чином, кавер-пісня вражає знайому емоційну нотку і водночас підсилює чужорідність самого сетінгу. Тим часом голосовий дубляж або закадровий голос є іншим способом перекладу, який зазвичай використовується для телевізійних шоу.

Дубляж – це лише перезапис або мікшування із використанням словесної звукової доріжки, яка все одно залишається близькою до оригінального продукту, де замість пропису субтитрів використовуються певні голосові заміни. У зв’язку з цими вимогами, у процесі перекладу виникає багато проблем, для вирішення яких потребуються особливі навички і досвід [21, с. 163]. Якщо дубляжна компанія хоче рекламувати телешоу, кліпи, фільми чи навіть відеоігри з іншої країни, вона вибере звичайні послуги бізнес-перекладу. Тематичні пісні набагато складніші та вимагають спеціалізованих служб перекладу та

локалізації. Компанії дуже часто змінюють або навіть замінюють початкову чи кінцеву пісню (замість дубляжу оригіналу). Це відбувається з різних причин. Заміна або налаштування пісні може краще адаптувати та зробити шоу більш популярним для цільової аудиторії. Деякі пісні також ліцензовані і не можуть бути використані в іншому місці. До прикладу, північноамериканські телемережі часто змінюють тематичні пісні, щоб створити англійські дублі аніме-серіалів, орієнтованих на дітей. А у Японії набагато частіше повністю змінюють музику під час перекладу пісень з інших мов, щоб створити більш комфортний клімат для слухача своєї країни.

Якщо звернутися до носія мови з проханням пояснити зміст навіть звичайного поп-треку його рідною мовою, можна почути, що такий текст є складним для точного перекладу. Це зумовлено тим, що процес трансформації пісенної лірики передбачає не лише передачу семантичного змісту, а й збереження стилістичних, емоційних та атмосферних характеристик композиції. Хоча текст пісні може виглядати простим на лексичному рівні, його переклад майже завжди передбачає певні відхилення від вихідного значення. Це пов'язано зі специфікою поетичної структури, ритмомелодики та культурних конотацій, які неможливо відтворити буквально без втрати цілісності та художньої функції оригіналу. Згадаймо відомий шедевр “Dust In The Wind” американського гурту Kansas [49], який був перекладений іспанською мовою іншим гуртом Mago de Oz – “Pensando en ti” [56], що буквально означає «Думаю про тебе». З одного боку, це несе зовсім інший зміст. Більше того, у версії іспанською мовою пісня набула абсолютно нових семантичних і стилістичних відтінків, оскільки іспаномовна лірика традиційно характеризується підвищеною емоційністю, романтичністю та експресивністю. Це зумовлює появу додаткових смислових акцентів, які відрізняють адаптований текст від оригіналу. У цьому конкретному випадку, хоч їх інтерпретація зберегла музичну частину та довжину пісні як в оригіналі, але вона повністю змінила лірику та її основне послання. Чи правильний такий підхід до перекладу текстів пісень – однозначної відповіді немає тому, що кожен випадок індивідуальний та унікальний. Іспанські автори могли б легко створити

дослівну версію, але вони пішли іншим шляхом і створили твір справді прекрасної іспанської поезії, який звучав якнайкраще і найсприятливіше саме для їх аудиторії, передавши усі тонкощі своєї культури.

Тим не менш, ці аспекти значно ускладнюють переклад пісень, оскільки можна легко потрапити в пастку, не зберігши оригінальний зміст або не зумівши перекласти текст так, як його задумав сам автор. Якщо Селін Діон заспіває “my heart will go on and on”, її можна інтерпретувати безпосередньо, але, наприклад, німецька аудиторія була б здивована, почувши щось на кшталт “mein Herz wird weiter und weiter schlagen”, оскільки це не матиме оригінального ритму і не зовсім підійде до оригінальної музики чи вказаної довжини слів. Тому, однією з причин, чому робота з музикою вимагає великої уваги, терпіння та креативності є те, що перекладач завжди йде на великий компроміс, часто ризикує і змушений приймати складні рішення для того, щоб створити справді гідну уваги пісню, навіть якщо вона стає абсолютно новим витвором для іншої аудиторії.

У світі медіа простору, де глобалізація та інтеграція культурних продуктів поширюються все швидше і швидше, власне, важливість локалізації контенту в жодному випадку не можна недооцінювати. Проте, якщо більшість аспектів локалізації (як, наприклад, переклад текстів або дубляж голосів) стали для нас звичними, то адаптація музичного супроводу, зокрема тематичних пісень, є значно складнішим завданням. Наприклад, коли ті чи інші компанії усіма силами намагаються продати права на трансляцію телевізійних шоу, фільмів або відеоігор іншим країнам, для них важливо забезпечити, щоб продукт був не тільки зрозумілим для нової аудиторії, але й емоційно близьким. В той час, музика, а особливо головні пісні телевізійних серіалів чи фільмів (OSTи), можуть виявитися справжнім бар’єром, оскільки вони містять численні культурні виклики не лише для перекладача, а й для самого слухача. Адже ці композиції підібрані не просто так, їх пишуть спеціально на замовлення режисера із вимогою того, що дана пісня буде описувати сюжет відзнятого продукту.

Відомо, що музика, як одна з найбільш емоційних складових контенту, має неабияку здатність створювати особливий зв’язок із глядачем/слухачем. Проте її

вплив може суттєво варіюватися в залежності від культурних контекстів. Те, що в одній країні може викликати глибокі емоції чи навіть стати частиною національної ідентичності, в іншій може залишатися поза межами розуміння та викликати культурний дисонанс. Тому адаптація музичного супроводу є важливою частиною процесу локалізації. Та все ж, перш ніж більш поглиблено зазирати у тему культурної невідповідності через відмінності у сприйнятті різних національностей, погляньмо на різницю між перекладом та адаптацією.

Переклад – це відтворення форми та змісту оригінального тексту засобами іншої мови. А вдаючись до метафори, переклад — це уможливлення зустрічі із текстом іншої культурної традиції в інтерпретації перекладача або перекладачки [8].

Адаптація – це переклад, в результаті якого відбувається не тільки зміна в описі тієї чи іншої предметної ситуації, але і замінюється сама предметна ситуація. Адаптація є останнім кроком, пройшовши який, перекладач залишає область перекладу і виявляється в області інших, схожих на переклад, але менш суворих форм міжмовного і міжкультурного посередництва – рефератів, переробок, наслідувань і т.п. [1].

Через вищеподані визначення можна зрозуміти, що обидва процеси тісно пов'язані з перенесенням музичного контенту на іншу мовну та культурну територію, але вони мають суттєві відмінності в підходах та результатах. Тому варто розглядати ці феномени у контексті створення музичного контенту.

Переклад пісні – це процес, під час якого оригінальний текст пісні перекладається з однієї мови на іншу. Це лінійне перенесення змісту, при якому зберігаються основні значення та ідеї оригіналу, але через лексичні та граматичні особливості іншої мови. Саме у процесі перекладу дуже важливо, щоб зміст пісні залишався зрозумілим та максимально близьким до оригіналу. Перекладач має на меті відтворити зміст тексту, зберігаючи основну тематику, емоційний настрій, атмосферу, стиль оригіналу, при цьому зберігши стиль саме автора пісні, а не свій. Однак проблема полягає в тому, що іноді не всі слова або вирази можна

відтворити точно, адже кожна мова має специфічні граматичні структури, культурні контексти та мовні бар'єри.

В той час, як адаптація пісні йде значно далі за звичайний переклад. Це той процес, який передбачає значні зміни в тексті, музиці або навіть в її структуруванні для того, щоб зробити її більш відповідною для іншої культури. Адаптувати пісню можна справді по-різному в залежності від цілей та цільової аудиторії. Більше того, іноді текст може бути змінений настільки, що він майже не зберігає зв'язку з оригіналом, оскільки в даному випадку головним завданням є не точність передачі змісту, а саме створення максимально схожого емоційного ефекту, який буде зрозумілий і сприйнятий новою аудиторією. Окрім цього, адаптація може включати в себе зміни в музиці, наприклад, використання інших інструментальних засобів чи стилістичних аспектів, що відповідають місцевим смакам і традиціям.

Основна різниця між перекладом та адаптацією, саме у музичному контексті, полягає у ступені втручання в оригінальний текст і структуру пісні. Коли переклад орієнтується на точність передачі змісту, зберігаючи основні елементи оригіналу, то адаптація передбачає більш вільні та гнучкі зміни, що дозволяють пісні краще вписуватися в культурний контекст іншої країни. Перекладацька адаптація як проміжна зона, має свою принадливу силу, яка полягає в тому, що адаптивні моделі прагматичних типів текстів пояснюють необхідність застосування трансформацій і таким чином, змикають теорію комунікації, прагмалінгвістику й теорію перекладу [9. с. 96]. З іншого боку, якщо переклад більше зберігає близькість до оригіналу в плані змісту та форми, але часто втрачає емоційне чи музичне враження, то адаптація може забезпечити кращу культурну відповідність і гнучкість у музичній та текстовій частинах, попри те, що ці зміни можуть значно відрізнитися від оригіналу.

Класичним прикладом є ситуація, коли пісня, що стала символом певного телевізійного шоу або аніме, для іноземної аудиторії може бути абсолютно чужою або навіть не викликати бажаного ефекту. У таких випадках перекладачі та продюсери часто вдаються до повної заміни тематичної пісні (адаптації). Саме

цей процес дозволяє створити музичний супровід, який буде значно більше відповідати вподобанням нової аудиторії. Зокрема, в американських аніме-дубляжах часто можна побачити зміну пісень, щоб вони звучали відповідно до стилів популярної музики того часу, чи навіть адаптацію пісень, орієнтуючись на музичні уподобання глядачів. В той час коли українські компанії, зазвичай залишають пісні в аніме-дубляжах в оригінальній формі звучання, рідше прописуючи переклад пісні письмово у нижній частині екрану.

Адаптація музики також вимагає уважного підходу до лірики. Прямий переклад пісні може не сприйматися місцевою аудиторією через мовні та культурні бар'єри. Тому замість буквального перекладу, найчастіше використовують вільну адаптацію тексту, щоб зберегти емоційну насиченість та контекст, але в той же час зробити пісню більш близькою до місцевих культурних реалій. Наприклад, якщо в оригіналі пісня містить згадку про специфічні культурні чи історичні елементи однієї країни (визначні місця, національний одяг, діалекти тощо), у локалізованій версії можуть бути змінені ці елементи на більш знайомі для глядачів іншої країни. Зміна музичного супроводу не завжди обмежується лише адаптацією тексту чи інструментів. У багатьох випадках дубляжні студії змінюють мелодію або ритм пісні, щоб вона краще «вписувалася» у контекст місцевої культури. Це особливо актуально, коли, наприклад, темп оригінальної композиції не підходить до ритму мови в перекладі, або коли вокальна партія не може бути синхронізована з рухами персонажа на екрані та «не встигає» за ним. Однак, адаптація не завжди полягає у повній заміні музики. В окремих випадках пісня може бути переписана, залишаючи основні елементи, але зміщуючи акценти на певні звуки чи інструменти, що більше відповідають місцевим музичним уподобанням. Такий підхід дозволяє зберегти атмосферу оригіналу, при цьому роблячи музику більш доступною та привабливою для нової аудиторії.

Як переклад, так і адаптація мають важливе значення для міжкультурного обміну музичними творами, проте кожен із цих процесів виконує свою роль. Звичний нам переклад спрямований виключно на збереження основного змісту

пісні, слугуючи своєрідним «мостом» між різними мовами та культурами. Проте адаптація повністю чи частково змінює пісню, роблячи її звучання природним та доречним у межах нового культурного контексту. Тому більш глибоке розуміння особливостей обох підходів дозволяє оцінити найтоншу межу між вірністю оригіналу і творчим перевтіленням, яке дозволяє створити твір, що повністю відповідає запитам нової аудиторії.

1.3. Переклад пісень як міжкультурна комунікація

Як відомо, пісня поєднує лінгвістичні, граматичні, культурні та емоційні компоненти. Вона не лише передає вербальний зміст, але й відображає глибинні почуття, емоції, настрої, елементи світогляду та культурної ідентичності, характерні для певної спільноти. У цьому контексті пісенна лірика постає своєрідним засобом комунікації між автором і слухачем, тоді як перекладач виконує роль посередника між двома мовами та культурами. У багатьох випадках переклад виходить за межі простої передачі лексичного значення, оскільки передбачає відтворення атмосфери, емоційного впливу, ритмічної структури, а також культурних конотацій та ідіоматичних виразів, що супроводжують оригінальний текст. Збереження цих елементів є ключовим для забезпечення автентичності та художньої цілісності адаптованої версії. Тому, для досягнення хорошого результату стоїть тінь талановитого перекладача. Перекладач-професіонал, окрім знання мови іншої країни, повинен мати гарний смак, високорозвинену багату мовну інтуїцію та віртуозно володіти мистецтвом слова. Важливу роль відіграють знання рідної мови і рівень культури фахівця, який працює з іноземним текстом. Тільки при дотриманні всіх цих умов перекладачеві вдасться оптимізувати міжкультурну комунікацію. [19, с. 233]

Літературний переклад пісень може бути досить складним завданням, оскільки певні культурні контексти, жаргон, архаїзми чи діалекти, навіть ритм можуть змінюватися в залежності від мови, але емоційна складова пісні часто залишається незмінною. Прихильники того чи іншого виконавця за допомогою субтитрів або перекладів у соціальних мережах із легкістю можуть дізнатися

прихований зміст тексту, однак навіть без знання мови вони відчують енергію виконання та той зв'язок і меседж, який створила музика. Пісенна композиція, на відміну від слова, абсолютно не має меж – її можна передати через звук, ритм, інструменти чи голос. Вона стає спільним досвідом, що не вимагає глибоких знань про культурні чи мовні особливості.

Згадаймо світовий феномен Luis Fonsi ft. Daddy Yankee – “Despacito” [55], пісню іспанською мовою, яка досягла шаленого успіху по всьому світу (понад 8 млрд переглядів), ставши хітом навіть у тих країнах, де іспанська мова не є мовою, котру вивчають у школі. Усі, від японців до канадців, захоплювались цією композицією не через те, що вони розуміли кожне слово, а через її ритм, стиль та енергію звучання, що відображає особливості іспанської культури. У цьому випадку текст пісні був важливим, але не вирішальним – музика, традиції, культура та її сила стали головними чинниками глобального визнання. І хоч слухачі можуть не розуміти певних термінів чи історичних послань, атмосфера та мелодія часто самі відображають культуру та традиції конкретного народу. Так, іспанські пісні часто мають доволі швидкий темп та гучний ритм, що вказують на гострий характер іспанців. Зокрема, такі стилі, як фламенко або сальса, асоціюються з енергійним і пристрасним способом життя, властивим Іспанії та Латинській Америці. Наприклад, відомі композиції, як “Bésame Mucho” [39] чи “La Cumparsita” [37], створюють атмосферу глибоких емоцій та інтимності, але через ритмічну інтенсивність відразу передають відчуття іспанського темпераменту.

В той час, як французькі пісні переважно дуже ліричні та мелодійні, що презентують романтичну натуру французів. Французька музика відома своєю витонченістю, поетичністю і, звісно, романтизмом. Пісні, такі як “La Vie en Rose” [31] або “Ne me quitte pas” [45], використовують тонкі музичні переходи, які створюють приємну атмосферу. Французька пісня, як правило, передає глибокі емоційні переживання через мелодійні лінії і «втягнуті» темпи, що є характерним для французької культурної традиції.

Також звернімо увагу на балканську музику, яка відома енергійними та одночасно ліричними мотивами, що мають глибоке коріння в історії і традиціях народів цього регіону. Ритми національних танців, таких як «коло» чи «хоро», відображають їх особливе ставлення до родини, святкувань та збереження сімейних цінностей. Така музика дуже «жива», а її темп варіюється від повільного та задумливого до швидкого та енергійного, підкреслюючи різноманіття емоцій, які є важливою частиною балканської ідентичності.

Ще одним чудовим прикладом є індійська музика, яка містить глибокі філософські і духовні значення. Відомі індійські класичні пісні і «раги» не лише відображають індійську культуру, але й призначені для того, щоб створити особливу атмосферу, що сприяє медитації та самопізнанню свого внутрішнього «Я». Індуси, зокрема, часто використовують музичні форми як засіб для досягнення внутрішньої гармонії та піднесення душі, а сама музика має тісний зв'язок із філософією та релігією. Саме тому їх музику та мелодію використовують під час занять йоги, пілатесу чи стретчинг-медитацій.

Не можна оминати й сучасну африканську музику, особливо такі жанри, як-от «афробіт» або «хайлайф», які поєднують традиційні африканські мотиви з елементами сучасної поп-музики. Крім цього, вони слугують дуже важливим елементом культурної самоідентифікації та політичних рухів саме в Африці. Хоч музика із Західної Африки часто має zarazом швидкий і «легкий» ритм, що підкорює слухача своєю позитивною енергетикою, все ж таки вона асоціюється із оптимізмом і силою могутнього духу африканських народів.

Кожна з перелічених вище музичних традицій не лише відображає національні особливості, але й дозволяє слухачам різних культур відчувати себе ближчими один до одного, навіть коли мова йде про зовсім різні історичні події чи контексти. Музика, в такому сенсі, є більше ніж просто набором звуків – це повідомлення, яке не вимагає прямої комунікації, але здатне розповісти про характер народу через її ритми, темпи чи мелодію. Її роль у міжкультурній комунікації не лише полягає у забезпеченні спільного емоційного досвіду, але й у сприйнятті культурного обміну, що є критично важливим для формування

позитивних відносин між народами. Музика може діяти як інструмент для інтеграції різних культурних традицій, забезпечуючи умов для обміну духовними цінностями і сприяючи розвитку спільного культурного простору [6, с. 9]. Кожен музичний стиль не тільки передає емоції, але й відображає соціокультурні особливості нації, її цінності та світогляд. Перекладаючи пісню, важливо зберегти баланс між точністю і творчістю. Іноді перекладач має змінити значення певних виразів або образних символів, щоб вони стали більш прийнятними або зрозумілими для слухачів іншої культури, але при цьому потрібно зберегти суть та емоційне наповнення оригіналу. Існує чимало прикладів успішних перекладів пісень, де через адаптацію змісту вдається передати глибину і емоційний вплив оригіналу на нову аудиторію. До прикладу, згадаймо пісню John Lennon – “Imagine” [54], що вдало відображає те, як лірика може донести важливі ідеї миру через культурні бар'єри. Оригінальний текст пісні містить філософські роздуми на тему єдності людства, подолання ліній і бар'єрів між людьми різних верств.

Іншим прикладом є усім відома пісня Leonard Cohen – “Hallelujah” [52], що також перекладена безліччю мовами, але різні версії можуть кардинально відрізнятися за стилістикою, навіть якщо зміст залишається схожим. Особливо це помітно в перекладі на іврит. Івритська версія пісні була створена виключно для того, щоб відповідати релігійним та культурним традиціям Ізраїлю. У цьому випадку слова пісні було адаптовано так, щоб вони звучали органічно в контексті єврейської культури, зберігаючи при цьому загальний сенс оригіналу.

І знову ж таки, усім відома композиція, котру ми неодноразово згадували у даній роботі, Luis Fonsi ft. Daddy Yankee – “Despacito” [55]. Переклад цієї популярної пісні з іспанської мови на англійську став частиною глобальної популяризації латиноамериканської музики саме в англomовних країнах. Однак адаптація тексту англійською вимагала не лише максимально точного перекладу слів, але й збереження ритму та звучання, щоб пісня зберегла свою культурну інтерпретацію. Тому більшість іспанських виразів були повністю адаптовані,

щоб краще вписуватися в англомовну культуру, хоча зміст не зазнав значних змін.

Отже, можна зробити висновок, що вплив мовних і культурних відмінностей на сприйняття пісні може бути чималим, що додає додаткові виклики перекладачам. Наприклад, одна й та сама пісня може викликати різні емоційні відгуки у слухачів різних культур через різні асоціації з певними рядками чи музичним акомпанементом. Тому, переклад пісень можна розглядати як особливий вид міжкультурної комунікації, де мова служить не лише засобом для передачі змісту, а й інструментом для встановлення зв'язку між різними культурами. Через те, що пісня – частина культурної спадщини, де кожен її елемент (текст, мелодія, ритм, тематика) несе в собі відбиток певної культурної традиції, то перекладаючи пісню, ми «переносимо» її в інший культурний контекст, де вона сприйматиметься абсолютно по-різному залежно від соціальних, історичних та культурних факторів. Тому роль перекладача є дуже важливою, через те, що йому потрібно якомога краще враховувати ці відмінності та майже зі стовідсотковою точністю передати оригінальні емоції та зміст пісні. Переклад пісні як міжкультурна комунікація передбачає не лише пошук еквівалентів у словах, а й глибокого розуміння того, як певні культурні кодові елементи можуть бути інтерпретовані в іншій культурі. Пісня, як і будь-яке мистецтво, є продуктом своєї культури, а її сприйняття змінюється в залежності від культурного контексту. Наприклад, поетичний продукт, який в англомовному середовищі викликає асоціації з певним культурним або історичним явищем, може бути абсолютно неприйнятним чи незрозумілим, або мати зовсім інший емоційний вплив для носіїв іншої культури. Це включає зміни в лексичних одиницях, перестановку елементів або навіть зміну структури рядків для того, щоб передати не лише зміст, а й відчуття, які пісня викликає у слухача. Тому успіх перекладу та передачі культурного змісту тієї чи іншої композиції залежить не лише від рівня володіння іноземною мовою перекладача, а й від його фонових знань, креативності та культурної обізнаності.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ПЕРЕКЛАД ПІСЕНЬ

2.1 Збереження змісту та емоційного забарвлення при перекладі

Переклад не обмежується простим відтворенням слів. Це складний процес подолання мовних, культурних і психологічних бар'єрів, які впливають на сприйняття тексту реципієнтом. З одного боку, кожна лексична одиниця містить певне семантичне наповнення, однак з іншого – у тексті приховані емоційні та інтонаційні нюанси, а також імпліцитні сенси, які часто є складними для точної передачі в іншомовному середовищі. Тому для забезпечення якісної передачі оригінального повідомлення перекладач має враховувати не лише пряме значення висловлювань, але й прагнути максимально зберегти приховані сенс та авторський намір, що становлять суттєву частину художньої та емоційної цінності тексту. Емоції визначають світосприйняття людиною дійсності, а їх переживання неодмінно супроводжується соматичними корелятами. Відповідно, і слово, що категоризує ту чи іншу емоцію, також не позбавлене свого впливу не лише на процес спілкування, а й на фізичний стан комунікантів [11, с. 6].

Культура кожної країни розвивається з абсолютно різною швидкістю, при цьому маючи й різні картини реальності. У багатьох філологів та науковців існує думка, що кожен текст – це жива тканина, яка складається із «ниток» сенсів та емоцій, а коли фахівці беруться за переклад, їх головна мета не лише перенести ці «нитки» в іншу тканину, але й не порвати їх, тобто не втратити емоційну структуру, котра дозволяє тексту бути цілим і виразним. Що вони мають на увазі це те, що під час перекладу багато хто думає лише про точність, чи правильно передано кожне слово, чи відповідає його переклад у словнику та чи підходить воно по змісту. Однак, насправді, точність – це лише частина справи, адже куди важливіше зберегти саме ту атмосферу оригіналу, яка несе неповторний емоційний колорит, наповнений автором. Найлегше, мабуть, перекладати документацію, в якій сенс чіткий, прямий і однозначний: угоди, довіреності,

інструкції, довідки тощо. Але коли мова йде про ліричний римований текст, все стає набагато складнішим. Емоції виступають на передовій пізнання як зовнішнього, так і внутрішнього буття. Вони ніби сигналізують нам про світ, надаючи інформацію, якою ми оперуємо в когнітивній сфері, переробляємо й реагуємо на виклики цього світу [14, с. 61].

Отже, пропонуємо оглянути таблицю 2.1 для кращого розуміння різниці між перекладом текстів різного стилю та їх емоційної залежності:

Таблиця 2.1

Аспект	Художній текст	Документ	Лірична римована лірика
мета перекладу:	передача певного літературного стилю, використовуючи велику кількість художніх засобів; створюючи нову атмосферу та образи для читача	точність, чіткість, формальність, юридична коректність	збереження емоційної прив'язаності, виразності, музичності, ритму та рими
тон та стиль:	емоційний, описовий, художній	формальний, офіційний, лаконічний	мелодійний, ліричний, ритмічний та емоційно заряджений
точність перекладу:	допускається свобода в інтерпретації	абсолютно необхідна, оскільки зміст має юридичну силу	більш важливо зберегти емоційний настрій, пристосувавши його під ритм та риму
збереження емоційного забарвлення:	дуже важливе через те, що емоційний контекст визначає настрій твору	важлива лише фактичність та чіткість	ключове, адже пісня передає почуття через ритм, емоції, риму і лірику
труднощі при перекладі:	втрата авторського стилю та прихованих значень	ризик втрати точності через двозначність юридичних термінів	проблеми при збереженні музичної та емоційної гармонії; адаптація до ритму та мелодії

Вищеподана таблиця дає нам чітке розуміння ключової різниці між перекладом текстів різного стилю. Так, якщо під час перекладу документації

важлива точність і чіткість, відповідність термінів та їх правильне тлумачення, то у випадку із художнім чи ліричним текстом перекладач має певну свободу, можливість відійти від оригіналу, додавши власний стиль та креативність. Або ж якщо пісня вимагає обов'язкового збереження ритму та рими, що є доволі складним завданням, особливо якщо мова оригіналу має інший ритмічний склад порівнюючи із мовою, котрою здійснюється переклад. У простому художньому тексті ритм і рима не грають ключової ролі. У перекладі пісень дуже часто необхідна адаптація культурних реалій для того, щоб композиція звучала органічно та гармонійно для нової аудиторії, у той час як у юридичній документації подібна проблема ніколи не виникає. Також, перекладаючи пісню, важливо зберегти емоційну складову, оскільки вона є основним елементом у даному жанрі, який моментально «ловить» слухач. Емоційні реакції на музику зазвичай виражаються у формі фізіологічних реакцій та виразної поведінки людини. Слухачі можуть ідентифікувати конкретні емоції з певними жанрами музики, також музика здатна викликати емпатію через виникнення емоцій, які, як передбачається, відчуває виконавець чи композитор та являється широко використовуваним терапевтичним засобом [3, с. 215]. У художньому тексті емоційний фон також важливий, проте його можна передати через більш широкі образи, перекладацькі трансформації, перефрази, власні доповнення тощо. У документах емоції не важливі, суттєво лише дотримуватись офіційного стилю та політкоректності. Більше того, під час перекладу документації фахівець ніколи не зустріне із проблемою передачі культурних реалій, адже у подібних документах їх немає, проте в даному випадку перекладач повинен бути максимально обізнаний із термінологією для того, щоб уникнути непорозуміння. Проблема розуміння змісту спеціальних термінів полягає в тому, що вони використовуються в комунікації в якості таких, які мають статус загальноновживаних одиниць з фаховою фіксацією [4, с. 10]. При перекладі художніх текстів чи ліричних пісень усе зовсім навпаки, адже існує досить висока потреба в адаптації культурних елементів, які грають величезну роль. Усі вони все ж таки демонструють походження автора, його культуру, цінності та

життєві елементи. Щодо мови та вираження – художньому стилю притаманний вільний стиль мовлення, інколи метафоричний, саркастичний чи гумористичний, якщо того вимагає оригінал. Юридичному перекладу властива чітка і лаконічна мова, без жодних синонімів, метафор, гри слів чи абстракцій. Переклад ліричного тексту вимагає лаконічної та приємної на слух мови, але в той же час виразної та емоційної, обов'язково із урахуванням мелодії. У художньому тексті кожне слово має свою вагу та особливий відтінок. Уявіть, що ви перекладаєте вірш, де кожна фраза – це не просто набір літер, а цілісна картина із певними настроями, асоціаціями, що несуть глибоке емоційне навантаження. Скажімо, автор описує образ ночі. Для нього ніч – не просто темний час доби, це час усамітнення, момент, коли весь світ зникає і з'являється лише внутрішній голос. Тому перекладачу важливо зберегти саме цей емоційний відтінок – не «темний час доби», а щось більш інтимне й особливе, зі своєю особливою атмосферою, яка зможе перенести читача туди ж, куди й автора. Якщо перекласти дослівно, можна легко втратити найтонші нюанси, де ніч стане просто «темрявою», і ось цей зв'язок із внутрішнім світом героя може миттєво розчинитися.

У перекладі пісенної лірики важливу роль відіграє також робота з інтонаційною організацією тексту. Інтонація забезпечує ритмічну структуру, формує мелодійність висловлювання та сприяє створенню цілісного художнього образу. Саме інтонаційні особливості роблять текст більш виразним та «живим», що є необхідною умовою гармонійної взаємодії між словом і музикою в адаптованій версії. Якість сприйняття визначається не тільки умінням уважно слухати і емоційно реагувати на почуте, але і здатністю точно і швидко засвоювати звучну в даний момент музику, тобто музичною пам'яттю [15, с. 157]. Відомо, що в кожній мові є свої мовні мелодії. Наприклад, англійська мова часто використовує короткі, чіткі фрази, що дають відчуття швидкості і лаконічності, тоді як українська мова може бути більш розлогою, із значно багатшими емоційними відтінками в кожному слові. А іспанська мова навпаки, більш різка та пристрасна, що дає слухачам або читачам відчуття ще ширший спектр емоцій та твердий характер іспанців. З одного боку, це доволі захопливе

завдання – підбирати правильне значення, риму чи конотацію, але для цього знання мови буде недостатнім. Перекладаючи будь-який текст, фахівець повинен постійно розширювати світогляд та культурні навички, але він ризикує втратити ту емоційну інтонацію, яку автор відтворив у оригіналі. Саме тут може виникнути питання: як досягти гармонії між точністю та емоціями? Як передати зміст без втрати почуттів?

На нашу думку, дуже важливо саме уважно прислухатися до оригіналу, зрозуміти його не тільки з лексичної, але й з емоційної точки зору, побути у ролі слухача або читача, а не перекладача-професіонала, відчувати пісню повністю, прожити її, а вже потім шукати спосіб відтворити емоції для цільової аудиторії іншої країни. Передусім слід враховувати те, що перекладач у процесі адаптації пісенного тексту виступає не лише фахівцем-професіоналом, а й творцем, який працює зі словом у художньому вимірі та виконує роль посередника між двома культурами. Його завдання полягає не в механічному відтворенні змісту, а у забезпеченні передачі настрою, атмосфери та емоційного забарвлення, властивих оригіналу.

Музика виступає універсальною мовою спілкування, яка впливає на людські емоції поза межами культурних та мовних відмінностей. Її здатність передавати почуття, настрої та думки не обмежується національністю слухача, його статтю, переконаннями чи рідною мовою. Важливою рисою сучасної музики є її спроможність переступати культурні кордони. Люди сприймають пісні, виконані незнайомими їм мовами, і досі розуміють їхній емоційний та естетичний зміст. Це яскраво виявляється у поп-музиці, де композиції іноземними мовами часто стають світовими хітами. Такі приклади демонструють, що музичне сприйняття є універсальним, а музика відіграє важливу роль у діалозі між культурами. Музичні образи прямо відтворюють лише звукову картину світу. Інші аспекти життя можуть бути відображені тільки опосередковано, шляхом асоціацій між звуковими вираженнями зорового та образного характеру, тобто через звернення до пам'яті почуттів [18, с. 15]. Одним із найбільш очевидних прикладів є феномен корейської поп-музики,

відомої як K-pop. Такі гурти, як-от BTS, Stray Kids, Twice чи BLACKPINK, мають мільйони шанувальників по всьому світу, попри те, що більшість фанатів взагалі не розуміють корейської мови та те, про що співають молоді артисти. Цей феномен вчені пояснюють тим, як музика впливає на наш мозок та створює емоційно прив'язаний зв'язок із слухачами.

Отже, однією із особливостей перекладу пісень, про яку ми згадували раніше, є необхідність збереження не тільки буквального значення тексту, але й певних тонкощів, що відображають культурну специфіку мовного середовища. Часто перекладачі пісень стикаються із труднощами, адже, окрім лексичних та синтаксичних викликів, їм доводиться адаптовувати ритм і мелодику пісні до структури цільової мови. Тому важливим аспектом перекладу пісень є саме передача емоцій, адже емоційна складова є тією, що дозволяє слухачеві «возз'єднатися» із піснею та відчувати її атмосферу. Оскільки музика завжди виражає емоції та вольові процеси, її основою є внутрішнє, суб'єктивне життя людини, а саме її емоційне ставлення до реальності. Характер, пристрасть і думка завжди присутні у творі, але часто одна з цих сторін виявляється домінуючою, що дозволяє говорити про те, що твір написаний в характеристичному, емоційному або логічному ключі.

Переклад римованих ліричних творів, це зовсім інша категорія, порівняно з перекладом літературних витворів чи юридичної документації. У пісні важливі не лише слова та сенси, а й інтонація, ритм, темп, і, звісно ж, емоційний заряд. Пісенні композиції, особливо сучасні, часто мають лаконічний, або навіть, мінімалістичний текст. І тут, здається, є очевидна перевага: слова обмежені, тому не так складно передати їх зміст. Проте, саме в такій лаконічності й прихована одна з головних проблем перекладу, адже кожне слово в пісні зазвичай несе величезне емоційне навантаження. Це не просто набір слів, а елементи, які в підсумку створюють особливу атмосферу, викликають почуття та часто «граються» із емоціями слухача, створюючи так звані «емоційні качелі». Коли мова йде про переклад, важливо не просто замінити слова, а й зберегти цей емоційний ефект.

Уявіть собі, наприклад, пісню, де в оригіналі звучить рядок “I can't stop loving you”. Це просте, на перший погляд, висловлювання, яке можна зустріти майже у кожній другій сучасній ліричній пісні про кохання, але насправді воно пронизане такими глибокими почуттями, які просто неможливо перекласти використовуючи лише «Я не можу перестати тебе кохати». Відсутність того ж емоційного акценту в українському варіанті може змінити сприйняття всієї пісні. Пісня – це не лише текст, це і музика, ритм, інтонація, темп, які не менш важливі для її емоційного забарвлення та передачі змісту. В даному випадку перекладач повинен врахувати не тільки переклад та відповідність слів, але й те, як вони «лягають» на музику та як нова цільова аудиторія сприйматиме її. Якщо в англійській версії пісні рядок “I'm in love” співають із яскравим та часто тріумфальним акцентом, то і переклад українською мовою повинен зберегти ту ж емоційну інтонацію. Однією з основних проблем вираження емоцій у ліриці є те, що абсолютно кожна мова має свій ритм, темп і акцент. Тому часто перекладач стикається із необхідністю адаптувати текст, змінюючи довжину рядків, щоб вони «вписувалися» в музику.

Рима – це те, що додає пісні мелодійності, вона сприяє кращому запам'ятовуванню лірики незалежно від жанру композиції. До прикладу, в англійській мові римування може бути дуже природним через те, що багато слів легко поєднуються між собою. Українська мова, зі своєю багатою вокальною системою та різноманітністю синонімів, може викликати значно більше труднощів саме в пошуку відповідних рим, які не лише звучать органічно, але й зберігають емоційний зміст. Згадаймо пісню “Yesterday” – The Beatles [65]. Якщо перекладати буквально, то “Yesterday, all my troubles seemed so far away” можемо перекласти як «Вчора всі мої турботи здавались ще так далеко». Технічно, це правильно, проте ритм, емоційне забарвлення, а головне – рима втратилась миттєво. В цьому випадку перекладач повинен знайти таке рішення, яке б і зберегло емоційний зміст, і не порушувало б музичної форми пісні одночасно.

Крім усього переліченого вище, не варто забувати й про важливий аспект культурної адаптації. Пісня часто виражає не лише особисті переживання, а й

культурні контексти, які можуть бути незрозумілими для носіїв іншої мови. У таких випадках перекладач має вирішити, чи залишати ці аспекти в оригінальному вигляді, чи адаптувати їх так, щоб вони стали зрозумілими для слухача. Перекладачеві необхідно визначитися зі стратегією – чи буде він керуватися стратегією «одомашнення» чи «очуження» [5, с. 16]. Зрештою, переклад пісень – це постійна боротьба між збереженням автентичності та вірністю оригіналу, з необхідністю адаптувати текст до нової культурної і мовної реальності. Головним завданням перекладача є здатність знайти «золоту середину», де музика, слова та емоції оригіналу будуть передані у новому контексті, не втрачаючи при цьому своєї магії.

2.2. Вплив сучасних технологій на переклад музичних текстів

У XXI столітті музика перестала бути національним чи локальним явищем – вона стала глобальним феноменом. Пісні, які створені в США, миттєво стають популярними в Києві, Мадриді, Сеулі чи десь у Канберрі. У музичному середовищі переклад пісенної лірики набуває нового, значно ширшого та більш складного значення. До прикладу, якщо раніше переклад пісні був справою лише вузькопрофесійних спеціалістів, які мають тонке поетичне чуття, фантазію, креативність та талант працювати в такій творчій сфері, то сьогодні на перший план виходять технології, котрими користуються навіть найуспішніші професіонали.

Машинний переклад – це напрям прикладної лінгвістики, присвячений створенню автоматичних систем перекладу з однієї мови на іншу за допомогою комп'ютера [33, с. 455]. Тому сучасний перекладач має доступ до величезного арсеналу цифрових інструментів, які значно полегшують йому роботу. Онлайн-платформи на кшталт DeepL, Google Translate чи Reverso допомагають швидко зорієнтуватися в тексті, миттєво пропонуючи більш сприятливий варіант перекладу. Насправді, це досить корисно на початковому етапі, коли потрібно «зачепитися» за зміст, але музичні тексти – зовсім інша справа. Вони не просто

передають інформацію, але й несуть у собі ритм, риму, емоції, інтонаційні нюанси, а іноді цілий культурний підтекст. Саме тому без живої участі людини переклад буде «сухим» та механічним. Жоден, навіть найдосконаліший алгоритм, не здатен передати ту глибину, образність і атмосферу, яку автор вклав у свої рядки. Під час подібної роботи потрібне не просто знання мови, а чуття, художнє мислення і творча інтуїція. Погодьтеся, доволі складно уявити сьогодення без штучного інтелекту, нейронних мереж, автоматизованих перекладацьких платформ з мультимодальними алгоритмами, адже всі ці інструменти не просто допомагають перекладачам, а й часто надихають лінгвістів та задають напрямки їх роботи. Проте чи здатні технології повністю замінити людину?

Перш за все, переклад пісенної лірики – це завжди баланс між точністю та естетикою, це вміння шукати компроміс та ризик на який не всі фахівці готові піти. Неможливо абсолютно дослівно перекласти текст пісні й водночас зберегти її ритм, риму, мелодику, настрій та саму ідею, яку задумав виконавець. Наприклад, звичайний вираз який зустрічається доволі часто в англомовних поп-піснях “I got a feeling that tonight's gonna be a good night” дослівно звучатиме українською як «У мене передчуття, що сьогодні буде гарна ніч». Технічно це цілком адекватний і правильний переклад, який не спотворив зміст рядка, але звучить надто буквально і не викликає жодних емоцій та асоціацій, а це – найважливіший аспект у будь-якій композиції незалежно чи вона перекладена, чи ні. Успішний переклад має передати енергію вислову, його настрій, мелодійність, прив’язаність до загальної атмосфери та навіювання спогадів. І, знову ж таки, постає питання: чи здатен штучний інтелект передати подібний настрій?

Відомо, що останні моделі мовних алгоритмів вже можуть створювати адаптивні варіанти, які б змогли зберегти будь-яку поетичну форму. Більше того, існує безліч програм, у яких з допомогою штучного інтелекту можна не лише створити чи перекласти пісню, а й самостійно згенерувати співочий голос людини-робота, чи навіть попросити його заспівати у стилі та тональності

конкретної людини. Популярність таких композицій зростає досить швидко. Так, технології такого типу «вчать» на тисячах прикладів пісень, самовдосконалюються, аналізують структуру римування усіх можливих композицій та шукають подібні серед уже готових перекладених продуктів. Завдяки цьому, штучний інтелект може згенерувати переклад, який буде не просто зрозумілим, а ще й таким, що можна одразу заспівати. Насправді, це неймовірний прорив, який ще кілька років тому здавався цілковитою фантастикою. Проте штучний інтелект не має жодного досвіду, завдяки якому він зміг би вчитись на власних помилках; не має тонкого відчуття культури, щоб вдало локалізувати пісню для тієї чи іншої аудиторії; він не вміє «прожити» емоції так, як би це зробила людина. Ця машина часто допускає помилки і лише може спробувати зімітувати людські переживання, та чи буде це автентично і непомітно для поціновувачів музики? На відміну від головного мозку людини, де одночасно функціонують мільйони нейронів, які забезпечують паралельну обробку великих масивів різномірної інформації, в інтелектуальних машинах інформація передається односторонньо [17, с. 61]. Людина відчуває не лише ритм мови, а й тонкощі культури, історії, менталітету. Саме тому найкращі пісенні переклади залишаються результатом глибокого особистісного занурення та чуття, а не комбінацією символів, які не передають нічого іншого, окрім алгоритмів.

Усе частіше ми бачимо феноменальні випадки співпраці людини та машини. По-перше, перекладачі доволі часто використовують штучний інтелект для чорнового перекладу, а вже далі редагують його, додають поетичну форму і намагаються очистити його від так званої цифрової банальності, адаптуючи готовий варіант під потрібну аудиторію та сферу діяльності. По-друге, музичні локалізатори на таких платформах як Spotify чи YouTube вже досить давно активно користуються подібними моделями штучного інтелекту для первинної транскрипції тексту, а редактори потім «чистять» готові результати, при цьому зберігаючи оригінальний задум. Таким чином, перекладач перетворюється з автора на простого «редактора емоцій» – нового типу фахівця, який поєднує

цифрову точність і людську схильність відчувати та проживати події. Така практика особливо важлива у випадку з жанрами, де значення мають не лише слова, а і їх звучання. Наприклад, у репі ритм і рима – не просто естетичні елементи, а складові сенсу. Хоч використання сучасних технологій у перекладі пісень має чимало переваг, проте не варто забувати й за потенційні загрози. Один із найбільших ризиків – мовна стандартизація. Мащини подібного типу зазвичай обирають найпоширеніші, найбільш нейтральні мовні конструкції. В результаті чого подібний переклад втрачає оригінальну інтонацію, стиль, а часто й характер самого автора. Усе стає надто гладким, ідеальним і правильним, але не живим. Безперечно, штучний інтелект без проблем може створити риму, але чи зрозуміє він, чому рядок із пісні “The Hills” – The Weeknd [67] “I only call you when it’s half past five” є, перш за все, алюзією, а не просто набором слів, котрі добре «лягають» на звукову доріжку? Навряд чи, адже у даній композиції використана алюзія на класичний мотив «північного гріха», тобто таємних зустрічей у темряві, що ще з біблійних часів асоціюються з огріхом і великою спокусою перед чимось забороненим.

Ще одним важливим викликом є збереження культурного контексту. Пісенні тексти нерідко сповнені метафорами, грою слів, сленгу, а іноді й натяків та посилань до подій чи явищ, які зрозумілі лише певній аудиторії. Без занурення в культурне тло, без знання традицій, історії та ментальності носіїв мови переклад ризикує бути поверхневим або навіть хибним, що спантеличить слухачів ще більше. Синтаксичний і лексичний аналіз тексту є недостатнім для якісного перекладу, тому системи машинного перекладу мають володіти хоча б елементарними знаннями про світ, щоб уникнути багатозначності [13, с. 208]. Через це в учасників перекладацького процесу виникають значні труднощі: для професійних перекладачів – розпізнавання спеціальних виразів у тексті, для адресатів – відсутність фонових знань, які дозволяють сприймати і розуміти зміст перекладеного фахового тексту [22, с. 62]. Особливо це помітно у жанрах, як-от реп чи у народних піснях, де зміст часто тісно вплетений у контекст, і без нього текст просто втрачає сенс та власний колорит.

Погляньмо на основні відмінності роботи перекладача, як автоматизованого інструмента, штучного інтелекту та перекладача-редактора під час перекладу одного і того ж самого рядка пісні Billie Eilish – “Everything I Wanted” [26]:

Таблиця 2.2

Оригінал пісні	Автоматизована машина-перекладач	Штучний інтелект	Перекладач-редактор
“I had a dream, I got everything I wanted”	«Мені наснилося, що я отримала все, чого хотіла»	«Снилось мені: увесь світ підкоривсь моїй волі»	«Наснився сон: мої мрії там здійснились»

Проаналізувавши усі вищеперелічені варіанти можемо зазначити те, що попри адекватний переклад автоматизованої машини-перекладача готовий варіант не підійде замовнику, адже він абсолютно не адаптований під мелодію. Переклад штучного інтелекту значно краще продемонстрував адаптивність під музику, але кінцевий продукт повністю змінив зміст та послання рядка пісні, втративши весь закладений сенс автором та не відповідає кількості складів у словах, порівнюючи його з оригіналом. Щодо роботи перекладача-редактора можемо помітити, що він поєднав обидва готових варіанти двох машинних технологій та скорегував його так, що тепер він із точністю «лягає» на мелодійну доріжку пісні, відповідає змісту та найголовніше – залишився емоційним та «живим».

Отже, попри всі технологічні прориви, штучний інтелект поки що залишається лише інструментом – розумним, швидким, але все ще недосконалим, таким, що потребує редакції, креативного підходу і тонкого чуття. Без втручання живого перекладача йому не впоратись із художніми нюансами й глибинним змістом тексту. Саме через це роль перекладача музичних текстів сьогодні значно ширша, ніж просто фахівець чи знавець мови.

У його руках цілий набір цифрових інструментів, але тільки від нього залежить, як усе це працюватиме разом. Перекладач виступає культурним медіатором, який адаптує емоційний зміст, дає пісні нове звучання, формує її ритмічну та темпоральну організацію, а також забезпечує передачу унікальних елементів однієї культури іншій. У своїй роботі він може використовувати сучасні технології як допоміжний інструмент, проте вони не замінюють професійну компетентність, а лише доповнюють її. Тому щоб уникнути невідповідності потрібні ще цифрова грамотність, розуміння логіки алгоритмів і вміння працювати на перетині мов, технологій та медіа. Сучасні технології значно змінюють процес перекладу музичних текстів, відкриваючи нові можливості, але водночас і створюють нові виклики. Вони розширюють його можливості та пришвидшують сам процес. Однак, попри весь технічний прогрес, людський фактор залишається, безумовно, вирішальним. Тільки людина може по-справжньому «вловити» тонку інтонацію, глибину метафор і культурні відсилки, які переповнюють кожную пісню. Безперечно, майбутнє перекладу – це поєднання технологій і творчості, де машини допомагають, а не замінюють людське відчуття та інтерпретацію. У цьому сенсі, штучний інтелект в жодному разі не заміна, а лише розширення можливостей. Найбільшим викликом залишається гармонізувати технічну точність із художнім чуттям, і саме в цьому полягає мистецтво сучасного перекладача пісень. Новітні технології відкривають нові горизонти та значно спрощують роботу спеціалістів, але серце та душа пісні завжди залишається в руках перекладача – людини, здатної співпереживати, відчувати і творити.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ: ПІДХОДИ ТА ПРИКЛАДИ

3.1 Найпоширеніші методи та стратегії перекладу пісень

Пісню можна визначити як музичний твір чи текст, де одне адаптовано до іншого або обидва одне до одного, який призначений для співу. Цей третій реквізит важливий для функціонального погляду на переклад пісень. Пісня в друкованій партитурі все одно вказуватиме на виконання співу як її повну або остаточну реалізацію [39]. Теоретично це визначення означає те, що (оптимальний) переклад пісні є другою версією вихідного продукту, який дозволяє відтворити основні цінності, зокрема музику, текст і її виконання цільовою мовою. На практиці це практично неможливо. Тому для того, щоб уникнути категоричного розколу між оптимальним і недосконалим (або приблизним), пісню можна визнати перекладом тільки в тому випадку, якщо вона є другою версією вихідної композиції, яка допускає деякі істотні значення музики джерела та/або її тексту та/або її виконання буде відтворено цільовою мовою. В такому випадку дане визначення залишає перекладачу декілька варіантів вибору методів перекладу пісні:

1. Залишити пісню без перекладу.
2. Перекласти текст, але без урахування музики.
3. Написати нові слова на оригінальну музику без явного відношення до оригінального тексту.
4. Перекласти текст та відповідну адаптацію музики – іноді до такої міри, що необхідна абсолютно нова композиція.
5. Адаптувати переклад до оригінальної музики.

Перший варіант все ще є «перекладацьким актом» в термінах Юста Хольц-Мянттері [43, с. 17-29], оскільки перекладач може сам вирішити, потрібен переклад насправді, чи ні. Якщо перекладач або рерайтер вирішить продовжити виконання завдання, він може віддати перевагу або словам (другий варіант), або музиці (третій варіант), або, в кінці кінців, продемонструвати компромісну

вірність обом, заради яскравого перформансу (варіанти четвертий і п'ятий). Зайве говорити, що ці варіанти відрізняються лише теоретично. У реальних випадках із завданням на переклад може бути очевидним, що можливий лише один із цих варіантів або чітка комбінація деяких одночасно. Тим не менш, можна знайти приклади, коли головним чином одна з цих поступальних дій є раціональним і функціональним рішенням.

Навіть найповажніші перекладачі пісень можуть воліти не називати свою роботу «перекладом», як видно з наступної цитати Мальвіни Рейнольдс: «Хто перекладає іноземні пісні? Звичайно, ви насправді не перекладаєте. Ви робите з цього співочу композицію, максимально наближену до сенсу та відчуття оригіналу. Це особливо складно тому, що геніальність мови визначає музичну лінію у французькій, іспанській чи грецькій пісні, і якщо ви можете перенести її на нашу мову, не спотворивши музичну лінію чи англійську ідіому, ви зробили щось неймовірне» [61, с. 6].

Із поданої цитати вище зрозуміло, що Мальвіна Рейнольдс звертає увагу на музику («не спотворивши музичну лінію»), слова («сенса та відчуття оригіналу») та виконання («робите з цього співочу композицію»). Звичайно, у деяких піснях може бути так, що «геній мови» надто глибоко вкорінений у композицію, наприклад, у використанні евфонії (милозвучності) чи оноματοпії; тут перекладені тексти ні в якому разі не можна сприймати як відданість належному оригіналу. Навіть із таким застереженням усе одно можна назвати цю практику перекладом, оскільки співочий переклад пісні неминуче є компромісом між вірністю музиці, тексту та її виконанням. Отож, розгляньмо найпоширеніші методи та стратегії перекладу пісень:

1. Залишити пісню без перекладу. По-перше, це питання, насамперед, буде стояти перед людиною, яка вагається чи працювати із перекладачем взагалі – перед нею вибір чи подати пісенну композицію в оригінальній версії чи, все ж таки, перекласти її. У деяких випадках вибір також може бути за перекладачем після того, як йому запропонують дану роботу. Буває, що субтитри, наприклад, для театру, телебачення, DVD, художніх фільмів, що містять пісні, обирають для

розмовних діалогів, але не для музичних номерів чи вистав. Усе перелічене вище може бути результатом браку часу або узгодженої політики з телерадіокомпаніями. Однак в інших випадках залишити пісню без перекладу може бути життєздатним, навіть кращим варіантом, адже в будь-якому випадку, якщо перекладач не може впоратись із поставленим завданням – краще залишити оригінальну версію, ніж у кінцевому результаті просто спотворити її нанівець.

Коли англомовний мюзикл “Mamma Mia!” (1999), заснований на піснях шведських авторів пісень Бенні Андерссона та Б’єрна Ульвеуса, мав бути випущений у Швеції у 2005 році, спочатку планувалося залишити пісні англійською мовою; зрештою, більшість із них стали відомі всьому світу у своїх оригінальних версіях, без жодної потреби перекладу. Потім продюсери вирішили, що цілісність історії вимагає, щоб слова були тією ж мовою, що й діалоги. Таким чином кілька відомих пісень групи ABBA отримали свій перший шведський текст після більш ніж двадцяти років.

Причини «неперекладу» пісень в цих випадках можуть бути пов’язані з припущенням, що слова не мають відношення до решти оповіді (наприклад, пісні, які використовуються в саундтреках, як частина фонові музики у фільмах, зазвичай не мають ані перекладу, ані субтитрів), або що збереження оригінальної лірики підвищує автентичність. В обох випадках перехід від мови цільового читача/слухача до мови оригіналу не повинен призвести до дисфункціональних порушень.

Або ж, інший приклад, усім відома музична комедія британського режисера Річарда Лестера, в якому взяли участь учасники рок-гурту The Beatles, “Help!” (1965). Вона налічує в собі численну кількість найвідоміших пісень канонічної четвірки, серед них й однойменна композиція “Help!” [64]. Під час перегляду фільму глядачі по всьому світу помітили, що жодну пісню не переклали, ба більше – не прописали й субтитрів. Думки розділилися, але відповідь та робота перекладачів залишається незмінною – якщо фільм документальний, з музикантами гурту в головній ролі, пісні в такому випадку перекладати не те що не потрібно, їх не можна перекладати. Адже гурт став

відомим по всьому світу завдяки своїм оригінальним композиціям, і люди, незалежно від того чи розуміють вони лірику, чи ні, все одно залишаються їх відданими прихильниками та насолоджуються тим продуктом, в якому вигляді їх творці й створили.

2. Переклад тексту, але без урахування музики. Фахівець може перекладати текст пісні так, ніби він був лише ще однією частиною вихідного тексту, особливо коли передбачається, що читачі/слухачі знають оригінальну пісню, її походження та музичну форму. Типові приклади включають роботу ентузіастів, які перекладають лірику для розваги та інформації, а також випадки, розглянуті Пітером Лоу [53]: семантично близькі переклади прози в концертних програмах чи вставках до альбомів – переклади як доповнення до оригінальних текстів пісень чи виконання. Цей вибір також часто використовується в субтитрах; в даному випадку для телевізійної трансляції кіномюзиклу “La La Land” (2016) та композиції “City of Stars” [44].

У багатьох іноземних версіях (наприклад, для дорослої англомовної аудиторії) застосовано техніку міжрядкового субтитрування, де основна мелодія залишилась в оригіналі – англійською мовою. Субтитри – це прозовий український переклад, який передає зміст пісні, але без урахування рими, ритму та музичного настрою. Як-от “City of stars are you shining just for me?” та «Місто зірок, ти сяєш лише для мене?». Це дозволило аудиторії зрозуміти зміст, побачити те, що відбувається на екрані, відчувати емоції головних персонажів та їх переживання, але не відчувати та проникнутись поетично-музичною структурою твору.

Іншим прикладом є міжнародний сервіс потокової передачі відео – Netflix. Він часто дотримується стилю міжрядкового субтитрування пісень у своїх україномовних титрах, де текст пісні позначається музичною нотою (♪) на початку й у кінці рядка і композиція перекладається дослівно, без збереження ритму, рими чи поетичності. Це означає, що коли глядач чує англійську пісню (наприклад, у серіалі чи фільмі), то отримує лише прозовий переклад. Подібний метод широко розповсюджений в мюзиклах для більш зрілого глядача, котрий

може зосередитись і на тому, що він чує, і на тому, що бачить. Адже для нього набагато важливіші слова та зміст, ніж співочий ритм та милозвучна адаптація рідною мовою.

Основна увага, в усіх згаданих вище випадках, приділяється самому змісту тексту. Музично-поетичні якості – повторення та звукопоезія (йодлювання) – не є основними і їх не потрібно передавати, оскільки вони легко доступні для насолоди аудиторії у своїй оригінальній формі. Та ж сама стратегія може бути застосована до пісні, що друкується навіть до тексту, написаного лише для підказки існуючої композиції. Однойменна пісня в романі Тоні Моррісон [57, с. 303] “Song of Solomon”, на нашу думку, є хорошим прикладом. У шведському перекладі книги текст лірики – початок “Jake the only son of Solomon / Come booba yalle, come booba tambee / Whirled about and touched the sun” – надруковано англійською мовою дослівно з вихідного тексту та закривається прозовим перекладом, який наведено в дужках одразу нижче – “Jake var ende son till Solomon. . . han snurrade runt och snuddade vid solen” [32]. Стратегія перекладача полягає саме в поєднанні обох варіантів, які обговорювалися раніше (один і два) – ще раз із видаленням вокальних ефектів. У романі Тоні Моррісон словесний зміст пісні важливий, а також її функція як пісні, що живе в усній традиції, відіграє надзвичайно важливу роль для основного сюжету. У шведській версії переклад забезпечує зміст, тоді як оригінальний текст є для того, щоб вказати як на «пісенність», так і на спів у розповіді, так само, як співається виконання в телевізійній трансляції. Як і варіант перший, варіант другий також може покладатися на те, що читач/слухач знає про існування оригінальної композиції, оскільки цільовий текст мало або зовсім не відображає його музичну форму.

3. Написання нових слів на оригінальну музику без явного відношення до оригінального тексту. І навпаки, рерайтер цільової мови також міг би взяти до уваги музику набагато більше, ніж текст. Це було б доречно саме тоді, коли музика є найважливішою частиною. В даному випадку, це не власне переклад у лінгвістичному сенсі, але, тим не менш, перекладацька дія: результат імпорту та маркетингу музично-мовного матеріалу між мовами та культурами.

Цей варіант, ймовірно, найбільш поширений у певних жанрах популярної музики, де пісні групуються та продаються як товари, які передаються лише вітчизняними виконавцями. Дана практика більш детально досліджується Клаусом Кайндлом [48]. Можливо, це «найвільніший» та «найпростіший» вид перекладу, який можна собі уявити, як можна побачити в композиції “Sadie, the Cleaning Lady” та її шведській версії “Mamma”.

Оригінальна версія цієї пісні стала міжнародним хітом. Це спонукало до імпорту та перезапису шведської версії, яка також стала феноменом у Швеції. Жодне слово не було перекладено напряду, але вихідні тексти пісень все ще слугували зразком. Вони надали загальну схему рими та саму ідею мати перший рядок із внутрішнім римуванням (з повторюваними словами у шведському випадку). Крім того, деякі ідеї та образи в оригінальній пісні, очевидно, надихнули Джона Андерсона. Несерйозний соцреалізм в історії прибиральниці перетворюється на таку ж жартівливу протестну пісню, вкладену в уста домогосподарки. Зв'язок між Седі та її донькою перетворюється на зв'язок між поколіннями двох жінок; нескінченне клопітке «прибирання» сигналізується у «витиранні пилу». Шведська співачка виконувала пісню в смішному вбранні прибиральниці із щіткою в руках. Таким чином текст дозволив перенести частину потенціалу виконання вихідної пісні на шведську мову.

Іншим яскравим прикладом сучасної української адаптації англомовної музики є діяльність гурту Grandma's Smuzi. Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, учасники гурту почали активно створювати україномовні версії світових рок-хітів, серед яких композиції Linkin Park, Metallica, Rammstein, Disturbed та інші. Принцип їхньої творчості полягає в тому, що вони зберігають музичну основу оригіналу, але повністю змінюють текст, вкладаючи в нього новий зміст – український, авторський і патріотичний. Такий підхід дозволяє створити не твір, а цілу історію, яка водночас впізнавана за звучанням, але й несе зовсім інше емоційне та ідеологічне навантаження, в даному випадку культурно-історичне. У ліриці композицій гурту Grandma's Smuzi доволі часто домінують теми боротьби, втрати, гніву й надії на краще

майбутнє, що прямо відображає колективний настрій українського суспільства в умовах війни. Їх роботи – це не просто кавери чи переспіви, а своєрідна форма культурного спротиву, в якій музика використовується як засіб емоційної мобілізації, мотивації та самоідентифікації. Наприклад, у кавер-композиції на музику “Numb” гурту Linkin Park [42] вони не лише перекладають основну лірику, а й створюють абсолютно новий текст із болісними рядками про втому, тишу та війну, що різко контрастує з оригінальним змістом. Таким чином, Grandma’s Smuzi втілюють у своїй творчості тенденцію реінтерпретації західного музичного спадку в українському національному ключі, трансформуючи знайоме звучання в потужний інструмент патріотичної рефлексії, що так резонує українцям в сучасному світі та нових умовах життя.

Повністю переписаний набір пісень цільовою мовою може містити лише одне слово, фразу, зображення чи драматичний елемент, узятий із вихідної лірики. Крім того, оригінальний текст (і виконання співу) може вплинути на враження перекладача від мелодії, а отже, на створення нового тексту. Якщо новий текст дозволяє пісні, як культурному артефакту, перетинати мовні кордони, цю практику можна розглядати як трансляційну дію. Наприклад, у версіях пісень Жака Бреля “Seasons in the Sun” (1963) [58] та “If You Go Away” (1966) Рода Маккуена [63] збереглися лише декілька фраз із оригінальної французької лірики, але вони все одно відзначили місце для Жака Бреля в міжнародній музичній індустрії, познайомивши аудиторію з його творчістю та проклавши шлях для більших інтерпретацій через кілька років.

4. Переклад тексту та відповідна адаптація музики – іноді до такої міри, що необхідна абсолютно нова композиція. З іншого боку, якщо слова вважаються важливішими за музику, а пісню ще й потрібно виконати, то музику цілком можна змінити. Загалом, підстроковий переклад тексту рідко нагадує пісню, якщо часткового наближення можна досягти, трохи змінивши основну мелодію.

Яскравим прикладом переосмислення англомовного музичного матеріалу в українському культурному контексті є авторська композиція «Борщага»

співачки Jerry Heil [47]. У цій пісні слухач чітко впізнає мелодичну структуру та загальний саунд хіта Camila Cabello – “Havana” [30], однак текст українського варіанту – повністю авторський, де зміст оригінальної композиції не має абсолютно нічого спільного із перекладом. Замість теми любові та ностальгії за Гаваною, виконавиця описує типову київську реальність, використовуючи гумор, молодіжний сленг і локальні образи. Таким чином, йдеться не про переклад, а про культурну адаптацію на рівні стилю та атмосфери, коли знайомий мотив використовується для створення нового, цілком самостійного смислового продукту. Подібні приклади показують, як сучасні українські виконавці можуть інтегрувати глобальні музичні тренди у власну творчість, не копіюючи змісту, а наповнюючи форму новим значенням. У цьому випадку «Борщага» постає не як кавер чи пародія, а як своєрідна локально-культурна інтерпретація, яка зберігає ритмічну енергетику оригіналу для впізнаваності, і транслює український світогляд, поєднавши мовну реальність. Саме такий метод чітко підтверджує гнучкість музичних форм та потенціал локалізованого мистецтва у глобалізованому культурному полі.

До відповідних прикладів також часто належать канонічні твори, покладені на музику, наприклад біблійні тексти чи вірші поважних авторів. Нижче наведено чотири версії Матвія 21:9, спочатку в перекладах Біблії, потім у відповідних гімнах. Ці слова є єрусалимським привітанням Ісуса: “Hosanna to the Son of David! Blessed is he who comes in the name of the Lord! Hosanna in the highest!” (English Standard Version, Matthew 21:9). У 18 столітті шведський текст був адаптований і покладений на музику. Згодом він став гімном трьома іншими мовами – однією близькоспорідненою (норвезькою) і двома зовсім несхожими (фінською та саамською). Ці версії взяли музичний формат зі шведського джерела, але і вони також модифікували його.

Hosianna шведською мовою є Hoosianna фінською, але шведські son (син) і pamn (ім’я) є двоскладовими роika та pimeen у фінській відповідно. На щастя, у цьому випадку композитор помістив обидва ці слова на двонотні мелізми; отже, все, що потрібно було зробити, це видалити образи, які позначають ті ж самі

елементи музики. Те саме рішення стосувалося займенника *som* (хто), який у фінській є *joka*. На додаток до цього, чверть була розділена на дві восьмі ноти, щоб звільнити місце для *Daavidin* замість *Davids* (обидва у присвійному відмінку).

Поділ, об'єднання або додавання нот, поділ або створення мелізмів – це мінімальні способи, за допомогою яких музику можна налаштувати відповідно до лірики – «вивернуто», за словами Мальвіни Рейнольдс [61, с. 6]. Якщо такі зміни не впливають на ритм і не порушують будь-яке паралельне розташування музичних фраз, їх навряд чи можна помітити. Ця стратегія може добре працювати між близькоспорідненими мовами. Але навіть такий «дослівний» переклад може вимагати певного відхилення від словесної вірності. Передумовою здійсненності цього варіанту, здається, є те, що агенти, які замовляють і використовують переклад, мають повноваження та бажання змінювати музику. У випадку з гімнами такі повноваження покладено на редакційну колегію, яка має власні нотні друкарні та може самостійно розпочати, підготувати та завершити публікацію готової роботи. В інших випадках, коли залучено більше агентів – наприклад, диригентів, музикантів, співаків – перекладач може позбавити їх проблем, залишивши музику повністю недоторканою. Проте ці самі агенти можуть бути більш готовими та здатними адаптувати музику до тексту, якщо це буде необхідно. Коли співаки/автори пісень перекладають щось для власного репертуару, у мелодії, ритмі чи музичній структурі можуть відбутися ще більш значні зміни. Тоді для музикознавців і власників авторських прав може стати проблемою вирішити, де пролягають межі між такими змінами та більш радикальним варіантом: написанням абсолютно нової музики для текстового перекладу. Тому саме ця стратегія демонструє особливу повагу до оригінального автора тексту та авторських прав.

5. Адаптація перекладу до оригінальної музики. У даному випадку, музику можна не змінювати, тобто або її важко змінити загалом, або договір не дозволяє перекладачеві це зробити. Тим не менш, договір вимагає перекладу – а іноді навіть функціонально еквівалентного. Якщо музику потрібно виконувати в

оригінальній партитурі, як у сценічних чи кінематографічних мюзиклах або операх, саме перекладач буде тим, хто має змінити вербальний переклад шляхом більш вільного наближення, перефразування або видалення та додавання до змісту вихідного тексту.

До прикладу, в мультфільмі-мюзиклі “K-Pop Demon Hunters” (2025), створеному спеціально на замовлення для стрімінгової платформи Netflix, пісенний контент відіграє ключову роль – музика супроводжує сюжет протягом всього мультфільму, підкреслює характер кожного героя, як головного, так і другорядного та відтіняє драматичні моменти у найнапруженіших сценах. Українські перекладачі, працюючи над субтитрами до цих пісень, обрали не буквальний переклад, а саме вільну інтерпретацію. Адже замість того, щоб відтворювати кожен рядок дослівно, вони передали основну думку, атмосферу та емоційний настрій кожної композиції. Такий підхід дозволяє краще адаптувати зміст до українського мовного простору, не жертвуючи музичною гармонією й загальним враженням від сцени.

Подібна стратегія перекладу дуже влучно демонструє прагнення зберегти, в першу чергу, художню функцію пісні, а не лише лексичну. Більше того, український варіант лірики у піснях із мультфільму виконує роль емоційного провідника: він і допомагає глядачу глибше співпереживати героям, і, водночас, залишає природним текст для сприйняття. Це приклад того, як переклад може бути творчим процесом, у якому зміст трансформується відповідно до нових культурних реалій, зберігаючи при цьому головну ідею та настрій оригіналу.

Іншим прикладом є пісня “Show Me” [57] із мюзиклу “My Fair Lady”, яку з подібною метою було перекладено багатьма європейськими мовами, та 70-ма мовами загалом. Серед найуспішніших: німецька, іспанська, італійська, чеська, данська та хорватська. Композиція складається із дуже коротких музичних рядків, що є дійсно великою проблемою для перекладача. Адже відомо, що чим довші музичні рядки, тим легше буде перекладачам адаптуватися до синтаксису конкретної мови, можливо, дозволяючи досить близький переклад, «пересуваючи» кілька слів. У цьому випадку ключова фраза пісні – “show me” –

настільки помітно та неодноразово відображається, що її справді важко зрушити з місця. Як видно вище, ця заголовна фраза виникає як риторичне завершення після трьох коротких рядків – кожна чотирискладова фраза утворює трохейну та ямбову строфу “Don’t talk of stars”. Загалом, є дві строфи, побудовані на заперечних наказових фразах “Don’t/Tell me no”, за якими йдуть дієприкметник (burning/filled) і умовні речення, що призводять до того самого прохання “show me”. Повторюваний синтаксис відображає повторювану мелодичну напругу і, таким чином, робить музичну структуру відчутною. Усі цільові тексти вище зберігають просодію, створену метричною структурою, і схему рими. Крім того, усі перекладачі зберігають позицію повторення ключової фрази, хоч ця фраза не завжди може означати «покажи мені».

Зрозуміло, що оцінка вірності співаного перекладу повинна ґрунтуватися не стільки на порівнянні слів, скільки на відповідності самого контексту. Переклад, який можна співати, має відповідати музиці та ситуації, в якій вона буде виконуватися, навіть намагаючись максимально наблизити вихідний текст, наскільки це необхідно або можливо. Контекстуальні питання, такі як драматичний намір, відповідний регістр або стиль мови, навіть потенційна постановка, будуть актуальними в цих випадках. Варіант адаптації перекладу до музики, дозволяючи певні відхилення у змісті, може застосовуватися до багатьох випадків перекладу пісні. Коли пісні з’являються у фільмі, який буде дубльовано, ані музика, ані візуальне виконання неможливо змінити; відповідність контексту також включатиме рух губ, з яким має бути синхронізований цільовий текст. Однак за менш обмежених обставин можна було б вільніше перекладати.

У відомій дитячій пісні англійською мовою “The Itsy Bitsy Spider” [68], українські перекладачі залишили варіант «Павучок упертий по ринві вгору ліз» [16]. У шведській і фінській мовах він лізе вгору по нитці; у датській – по стіні; в ісландській – по дереві, а норвезькою «Мій капелюх» (що повністю змінило значення і уявлення про саму пісню загалом). Усе, що вимагається від перекладу – це те, щоб слова римувалися, відповідали тій самій або хоча б схожій мелодії та могли супроводжуватися рухами рук, що імітують павука-лазача, адже, перш

за все, варто пам'ятати цільову аудиторію опрацьованої пісні (в даному випадку діти віком 2-5 років).

Варто пам'ятати й про те, що функція та виконання мають першочергове значення для перекладу пісень, які можна співати, і повага до оригінального тексту має виявлятися або оцінюватися контекстуально: по відношенню як до музики, так і до передбачуваної функції. Тим не менш, приклади демонструють, що переклад тексту, може досягати різної довжини в дотриманні музично-мовної єдності пісні. Клаус Кайндл пропонує подібне обговорення теми, але його не так цікавить техніка перекладу [48]. Дінда Горле також пропонує чотирискладову категоризацію між фонетичними, просодичними, поетичними та семіотичними проблемами [40], а Пітер Лоу знаходить порівняльний баланс у своєму практичному підході до природності, ритму, рими та вірності [53]. Тим не менш, ці ж критерії актуальні й для перекладача, що є подібним до «Принципу Пентатлону».

«Принцип Пентатлону» – це один із стратегій перекладу пісень, який базується на лише п'яти етапах. Отже, принцип даного методу полягає в тому, що перекладач, в певній мірі, змагається із оригінальною піснею на всіх п'яти етапах:

1. Слухання: в першу чергу, перекладач повинен прослухати оригінальний продукт декілька разів для того, щоб чітко зрозуміти загальний зміст, сенс, а також виявити найбільш важливі елементи, такі як ритм, мелодія та настрій пісні.

2. Сприйняття: перекладачу потрібно сприйняти пісню усіма своїми почуттями та емоціями, щоб зрозуміти, який саме настрій хоче передати автор своїй аудиторії, та чи є прихований зміст у рядках ліричного тексту.

3. Відтворення: перекладач повинен добре відтворити оригінальну версію пісні іншою мовою, зберігаючи її загальний зміст, сенс, ритм та основну мелодію. Професіонал має вибрати відповідні слова та фрази, які найбільш точно та доречно передають зміст оригінальної пісні, адже будь-яка помилка може привести до непорозуміння та навіть спотворення основного продукту.

4. Оцінка: після відтворення тексту в пісенний твір, перекладач оцінює та порівнює свою роботу із оригіналом, зважаючи на те, наскільки вдало він зміг передати настрій, сенс і зміст оригінальної пісні мовою перекладу.

5. Коригування: останній етап, найважливіший, передбачає коригування перекладу, звичайно, якщо це необхідно. Проте, як показує практика, навіть ідеальний, на перший погляд, переклад пісні має свої недоліки та потребує редагування. Тому перекладач повинен звернути велику увагу на будь-які неточності або помилки у перекладі та якомога швидше і якісніше виправити їх, знайти кращі еквіваленти в тих місцях, де це необхідно.

Пітер Лоу та Йохан Франзен представляють ці аспекти як шари, доречні різною мірою в абсолютно кожному випадку [38, с. 391]. Просодичний збіг буде основною вимогою, оскільки за його відсутності технічно неможливо проспівати текст. Потреба в поетичному або семантико-рефлексивному збігу змінюватиметься залежно від конкретного характеру пісні. Окрім того, перекладач може використовувати окремі особливості в межах цієї категоризації – наприклад, ідеальні рими різної довжини, і, звичайно, з різним успіхом. У деяких випадках перекладач пісні може вибрати лише один із трьох шарів, швидше за все, перші два, оскільки семантико-рефлексивний збіг передбачає їхню присутність. Таку модифікацію повної співучості можна знайти у піснях із субтитрами, піснях, надрукованих як вірші чи цитованих у романах.

1. Просодичний збіг із вихідною музикою. Більшість субтитрів не зобов'язані надавати більше, ніж прозове перетворення вихідної лірики, але є і винятки. Наприклад, для музичної частини мультфільму “Frozen”, який транслювався по телебаченню та у всіх можливих кінотеатрах України у грудні 2013 року, перекладач субтитрів приклав неабияких зусиль для того, щоб відповідати певним просодичним особливостям тексту пісні “Let it go” [28]. Необхідно було дотримуватися мінімальної вимоги співучості: адже певні слова вдало підходять до нот за складом. Український перекладач, почувши музику, бачить, що оригінальний текст дуже вдало накладається на майже дослівний переклад українською мовою, з точки зору ритму та наголосу – “The snow glows

white on the mountain tonight”/ «Цей білий сніг дику гору обліг» та основний приспів “Let it go, let it go”/ «Все одно, все одно». Саме тут він досяг просодичного збігу, який максимально точно відповідає кількості складів. Так, це буває вкрай рідко, коли не докладаючи особливих зусиль, перекладачеві, застосовуючи майже дослівний переклад, вдається відтворити пісню іншою мовою (що також зустрічається у пісні ENLEO – «Веди мене в храм» [34]). Тим не менш, ефект досягнуто: слухаючи пісню, глядач може легко насолоджуватися перекладеним текстом одночасно з оригінальною мелодією пісні.

2. Поетичний збіг із музикою. Збереження поетичного збігу без просодичної підгонки до музики в основному означає віршований переклад. Це не завжди може бути переклад пісні, як, наприклад, коли вірш покладено на музичну доріжку. Серед українських артистів, котрі часто використовують уже готові вірші народних митців є співачка ROXOLANA та її шалено відома пісня «Очима» [62], текст якої вона взяла у поетеси Ліни Костенко із вірша «Очима ти сказав мені: люблю». Хоч перекладачеві не потрібно було нічого перекладати, адже обидва твори виконані українською мовою, проте важко підібрати мелодію, яка б відповідала такому лірично-романтичному настрою пісні. Цільовий текст має поетичні якості і кінцевий фокус, створений римою, часто зберігається. Схема римування така ж, ритм рівний, але є додаткові склади. Тому її не можна співати під незмінну музику, але з огляду на те, що вона надрукована в поетичній збірці, вона все одно не призначена для співу. Проте англійські тексти пісень часто перекладені так, що їх можна і співати, а, отже, вони дотримуються як просодичного, так і поетичного збігу – останнього насправді трохи більше, ніж першого, оскільки потрібно додати крихітну ноту креативності.

Рима не є єдиним носієм поетичної функції. Синтаксичний паралелізм є лише одним із проявів «граматики поезії», описаної Романом Якобсоном [17, с. 47]. Ці цільові тексти не повністю копіюють форму та сенс вихідного витвору, але вони відтворюють ознаки усної поезії в цьому прикладі, що робить їх, принаймні, приємними та схожими на «пісню для читання».

3. Семантико-рефлексивний збіг. Саме ця стратегія є дуже важливою при перекладі пісень, оскільки в цьому випадку мова використовується не лише для передачі лексичного значення, але й для створення атмосфери та передачі емоцій і виразності. Пісні передають певні настрої та емоції за допомогою різноманітних мовних засобів, таких як: метафора, алегорія, символіка, ритм і мелодія. Більше того, при перекладі пісні надзвичайно важливо не тільки передати лексичне значення, але й відтворити емоційну та естетичну спрямованість пісні. Наприклад, у пісні можуть використовуватися слова з певним емоційним відтінком або конотацією, які взагалі неможливо передати прямим перекладом. В такому випадку перекладачу доводиться шукати слова або навіть відповідні словосполучення зі схожим емоційним забарвленням. Також доволі часто у піснях можна зустріти діалектизми, арготизми та сленгові вирази зі своїми відповідними відтінками. При перекладі таких виразів важливо враховувати культурно-історичний контекст, в якому вони вживаються, щоб передати справжній зміст і емоційні нюанси пісні. Семантико-рефлексивний відповідник відіграє дуже важливу роль у перекладі пісні для відтворення емоційної та естетичної спрямованості оригінального твору. Він вважається найтоншим аспектом у музично-словесній відповідності. Так, наприклад, субтитри до пісні “Let it go” були мінімальними для співу; тим не менш, вони, ймовірно, не функціонували б у співаному виконанні музичного мультфільму, оскільки їм бракує семантико-рефлексивної відповідності.

До прикладу, перші рядки пісні “Let it go” характеризуються серією поступового пришвидшення слів, повторюваних нот, з кожним рядком куплету на щабель вище. До кінця рядків першого куплету все більш стає зрозумілим те, що перекладач дедалі більше відходить від оригіналу для того, щоб передати зміст пісенного твору: “The wind is howling like this swirling storm inside” / «І завиває вітер-хуга в серці зла». Королева Ельза озвучує свої сумніви, а музика і слова драматизують їх ще більше. Також, у певних випадках перекладач творчо перефразовує інші рядки як: “Couldn't keep it in, heaven knows I tried” / «Втримати в собі силу не змогла». Ні, ні в якому випадку вищезгаданий переклад не можна

вважати провальним, проте, на нашу думку, доречніше було б перекласти замість «Втримати в собі силу не змогла» як «Втримати в собі сили не знайшла».

Отже, це означає, що цим третім шаром, взаємно посиленням семантико-рефлексивним збігом, також іноді можна пожертвувати та повністю замінити цілі речення та фрази. Щоб семантична рефлексивність між музикою та текстом була зареєстрована, знадобиться просодичний і поетичний збіг для передачі слів, і двох останніх може бути цілком достатньо, щоб цільовий текст здавався співаним.

М. С. Зарицький виділяє окремий підрозділ питання перекладу пісень/віршованих текстів, надаючи опис трьох відповідностей «екві»:

- 1) еквілінеарність – відповідності строф і рядків;
- 2) еквіметричність – дотримання системи чергування наголошених і ненаголошених груп складів стоп;

3) еквіритмічність – дотримання ритміки вірша. Ритміка – це хвилеподібна зміна способів організації вірша. Сюди входить зміна ритмічних засобів, рими, кількості рядків у строфі та ін. Особливо важливим є дотримання ритму при перекладі вільновірша чи верлібра [10, с. 80-81].

Перекладознавчий аналіз поетичного тексту варто здійснювати з урахуванням здобутків лінгвостилістичного та інтерпретаційно-культурологічного підходів, оскільки відтворення ідейного змісту оригіналу є невіддільним від мовної форми його реалізації у перекладі.

Отже, можна зробити висновок, що у процесі перекладу пісень у перекладача часто виникають труднощі саме на лексичному рівні, адже його головна мета – не втратити сенс оригінального твору та відтворити його новою мовою. Попри це, у нього завжди є вибір, яким чином відтворити текст пісні – п'ять наведених вище стратегій підсумовують ті варіанти, які теоретично доступні для перекладачів пісень різного жанру. Однак насправді, у реальних ситуаціях, можна комбінувати абсолютно різні стратегії, і перекладачі можуть самі вирішувати свій план роботи під час відтворення музичного твору іншою мовою. Щодо труднощів перекладу пісень англійською мовою, варто зазначити

те, що найпоширенішими серед них є довжина лексичних одиниць в мові оригіналу та їх звукова відмінність українською мовою, відсутність еквівалентів, що призводить до використання перекладацьких трансформацій та передача основної думки автора оригінального твору новим слухачам іншою мовою. Більше того, ми дійшли висновку, що під час перекладу будь-якого музичного продукту, в першу чергу, потрібно пам'ятати про авторські права оригінальної пісні, жанр та цільову аудиторію для того, щоб уникнути будь-яких непорозумінь у майбутньому та створити не менш успішний продукт.

3.2 Перекладацький аналіз англomовних пісень сучасних поп-виконавців

Сьогодні, слухаючи іноземні пісні, люди хочуть не лише насолоджуватися музикою, але й розуміти, про що саме співає їх улюблений виконавець. Часто слухачі звертаються до готових перекладів в інтернеті, читають субтитри або навіть намагаються самостійно перекласти улюблену композицію. Тому найбільш очевидною причиною популярності перекладів пісень полягає в тому, що пісня нерідко стає культурним символом, вона відображає певний історичний контекст, несе важливий соціальний меседж або навіть створює образ цілої епохи. Коли така лірична композиція з'являється в іншому мовному середовищі, переклад допомагає зробити її більш доступною для слухачів по всьому світі. Саме тому багато українських поціновувачів музики цікавляться перекладами англomовних хітів, а виконавці й перекладачі створюють адаптовані версії, які звучать зрозуміло й змістовно близько до нашого слухача. Крім того, переклад пісень сьогодні став ще й способом творчого самовираження. У мережі можна знайти безліч аматорських версій, де фанати пишуть власні переклади чи навіть створюють нові тексти під знайому мелодію. Це показує, що музика надихає, а переклад стає посередником різних культур. Він не лише допомагає зрозуміти іноземний текст, а й дозволяє відчувати його «своїм». Тому звернення до перекладу пісень є цілком природним явищем у сучасному світі. Популярність цього

процесу пояснюється як бажанням зрозуміти улюблену музику, так і прагненням поділитися нею з іншими. Отже, пропонуємо розглянути кілька прикладів пісень та їх перекладів, щоб показати, як саме слова змінюються при переході з однієї мови в іншу та які рішення обирають перекладачі, аби зберегти емоційність і силу оригіналу.

Найперша композиція, яку ми вирішили проаналізувати та провести перекладацький аналіз пісень належить американському інді-рок гурту The Neighbourhood. Хоч даний гурт був заснований ще у далекому 2011 році, проте після релізу пісні “Sweater Weather” [66] у 2012 році, яка повністю перевернула життя молодих виконавців, та привернула шалену увагу до себе та творчості авторів саме тоді, коли її настроєвий і душевний рок-сингл став вірусним успіхом. Композицію “Sweater Weather” можна вважати сучасною інді-поп баладою яка розповідає про інтимність, свободу та пошук власного простору в стосунках. Пісня поєднує атмосферну музику з метафоричною лірикою, яка відображає близькість між двома людьми через прості деталі повсякденності – прохолодна погода, яка так пригнічує самотніх людей, чи теплий светр, що символізує комфорт та близькість. У цій пісні гурт показує, як буденність може перетворитися на символ чогось більш глибокого: тепла, прийняття й довіри. Ліричний герой говорить про кохання не як про абстрактну ідею, а як про живий досвід, що проявляється у дотиках, словах та маленьких жестах уваги. Завдяки поєднанню мрійливої атмосфери та щирих емоцій, “Sweater Weather” стала справжнім гімном покоління, для якого важливі не гучні декларації, а тихі та справжні почуття.

Отже, для того, щоб з’ясувати стратегію та основний метод перекладу пісні The Neighbourhood – “Sweater Weather” українською мовою [35], необхідно проаналізувати форму вірша (його поетичний малюнок) і лексико-семантичне наповнення, та порівняти з українським перекладом, який створив молодий вокаліст із українського міста Маріуполь – ENLEO (див. додаток А).

Завдяки умовному позначенню латинськими літерами (головних акордів та ритміки у провідній гамі рядка) ми бачимо, що хоч український перекладач

Нікіта Леонт'єв не завжди точно відтворює ритміку, проте під час прослуховування композиції цього практично не помітно. Тобто абсолютно еквівалентно переданим текстом, в порівнянні з провідною гамою, залишається майже вся композиція. У всіх інших випадках, для того, щоб мінімізувати відмінність від оригінальної пісні (з точки зору музики та мелодії), ENLEO вирішує пришвидшити спів та виконання окремих рядків пісні для того, щоб перекладений текст максимально наближено «лягав» на оригінальний. У своїй роботі ENLEO не обмежується буквальним перекладом, він демонструє глибоке залучення в емоційний зміст першоджерела. Його адаптація є не просто відтворенням тексту, а демонструє нову інтерпретацію, яка надає оригінальній мелодії м'якішого та романтичнішого звучання. Використовуючи різні перекладацькі трансформації, автор добирає образи та стилістичні засоби таким чином, що текст набуває додаткових смислових відтінків. Українською мовою композиція звучить більш емоційно насичено, ніж у джерельному варіанті: кожен рядок передає теплоту, інтимність і легку меланхолію. У результаті створюється враження, що ENLEO не лише переклав пісню, а й здійснив її художнє переосмислення, надавши їй нової естетичної та емоційної виразності.

У перекладі пісні “Sweater Weather” молодий переклад обирає стратегію збереження передусім емоційного ефекту та співочості тексту, що є визначальними для пісенної творчості. Наприклад, у рядку “I want the world in my hands” український варіант звучить як «І я хочу світ у свої обійми». Тут спостерігаємо модуляцію, адже буквальний образ «руки» змінено на більш емоційно насичений «обійми».

У наступному прикладі “Use the sleeves of my sweater” перетворюється на «Грійся у моєму светрі». Перекладач уникає буквального відтворення деталі «рукави» й натомість концентрується на передачі атмосфери тепла й затишку. Це яскравий приклад стилістичного збагачення, яке створює природне звучання в українському варіанті.

Досить показовим є приклад рядка “Let’s have an adventure”, який у перекладі звучить як «Нас ждуть кілометри». Тут ENLEO замінює абстрактне

слово “adventure” конкретним образом дороги та подорожі. Завдяки такій адаптації текст набуває ще більшої образності, адже кілометри уособлюють спільний шлях і викликають яскраві візуальні асоціації.

А у випадку рядка “Touch my neck and I’ll touch yours” ми помітили спрощення, оскільки український варіант «Торкнись мене, а я тебе» позбавлений анатомічної конкретики. Це яскравий приклад генералізації, що робить текст більш універсальним і ритмічно зручним для виконання.

Також, надзвичайно цікавим є приклад “You in those little high waisted shorts”, який у перекладі звучить як «Твоя сукня з розуму мене зведе». Тут відбувається сильна адаптація, адже образ одягу змінено, але водночас посилено емоційний ефект. У результаті український варіант звучить не лише природно, а й додає експресивності, що цілком узгоджується з романтичним тоном твору, адже сукня уособлює образ жіночності, а шорти – простоти та легкості.

У рядку “she knows what I think about” переклад «вона знає всі мої думки» демонструє підсилення за рахунок слів «всі» та «думки», що увиразнюють відчуття повної довіри, близькості та прив’язаності.

У наступному випадку “nothing that I wouldn’t wanna tell you about” перекладено як «що того, про що мовчати нам немає». Тут ENLEO використовує інверсію та поетичну конструкцію, створюючи відчуття щирості й відкритості, яке набагато важливіше за буквальну форму.

Далі рядок “both your hands in the holes of my sweater” трансформується у «Вкритись разом у моєму светрі». Перекладач уникає побутової деталі й замінює її на образ спільного тепла й близькості, який виглядає значно романтичнішим і природнішим для українського слухача.

У рядку “I don’t mind” з’являється вираз «і пофігу», що є прикладом колоквиалізації. Тут застосовано розмовний стиль, який додає тексту сучасності, більшої простоти й щирості.

Окремо хочемо згадати рядок “to move to a place so far away”, який у перекладі перетворюється на «бувати у місцях там, де ти ще не був». У даному випадку ENLEO використовує експліcitaцію, адже оригінальне “far away”

набуває конкретизації у формі «там, де ти ще не був». Така зміна робить текст більш персоналізованим, адресованим до іншої людини, а тому – більш інтимним.

У фінальному прикладі “outside it starts to pour” передано як «а ззовні ріже дощ». Перекладач замінює нейтральний опис природного процесу на метафору з відчуттям болю та гостроти, що створює контраст між зовнішнім світом і теплом всередині пісенного простору. Отже, у пісні було знайдено такі перекладацькі трансформації:

Модуляція

- “I want the world in my hands” – «І я хочу світ у свої обійми»
- “Let's have an adventure” – «Нас ждуть кілометри»
- “outside it starts to pour” – «а ззовні ріже дощ»

Генералізація

- “Touch my neck and I'll touch yours” – «Торкнись мене, а я тебе»
- “You in those little high waisted shorts” – «Твоя сукня з розуму мене зведе»

Експліcitaція

- “to move to a place so far away” – «Бувати у місцях, там, де ти ще не був»

Колоквіалізація

- “I don't mind” – «І пофігу»

Стилістичне збагачення

- “Use the sleeves of my sweater” – «Грійся в моєму светрі»
- “she knows what I think about” – «вона знає всі мої думки»

Інверсія

- “nothing that I wouldn't wanna tell you about” – «що того, про що мовчати нам немає»

Компресія

- “One love, two mouths / One love, one house / No shirt, no blouse” – «Про дім та нас / Любов, як в перший раз / Без блуз, без майок!»

Дослівний переклад

- “I hate the beach” – «Так не люблю пляж»

- “in California with my toes in the sand” – «У Каліфорнії, ноги в піску»

Загалом можна зробити висновок, що у перекладі ENLEO домінує більш метафорична стратегія перекладу, коли буквальна точність поступається передачею емоційності, музичної ритміки та романтичної атмосфери твору. Перекладач активно застосовує модуляцію, адаптацію, генералізацію, компресію, а також стилістичні засоби на кшталт метафори, інверсії та колоквиалізмів. У такий спосіб йому вдається не лише відтворити зміст пісні, а й підсилити її емоційне звучання, завдяки чому українська версія набуває особливої ніжності та навіть більшої романтичності, ніж оригінальний продукт.

У випадку з українською версією пісні “No Time To Die” Billie Eilish [27, 50] (див. додаток Б), ми маємо справу не стільки з класичним перекладом, скільки з повноцінною адаптацією лірики. У перекладі відтворено не буквальну семантику рядків, а радше емоційний і смисловий стрижень твору. Це яскравий приклад того, як у пісенному перекладі межа між перекладом і створенням нової лірики часто є надзвичайно тонкою.

Лише окремі рядки у перекладі збігаються з оригіналом за змістом і структурою, як от “I should’ve known” – «Знати могла», “Was I stupid to love you?” – «Чи була я дурною?», “That I’d fallen for a lie” – «Що повірила брехні», “There’s just no time to die” – «Вмирати ще не час». Тоді як більшість тексту постає як нове поетичне переосмислення, яке зберігає загальний настрій і атмосферу композиції.

Оригінальна версія пісні має трагічний і водночас інтимний характер. У ній переплітаються відчуття зради, втрати довіри та прийняття невідворотності подій. Атмосфера пісні багато в чому створюється завдяки тембру голосу співачки та оркестровому супроводу, що надає твору кінематографічності й великого драматизму. Саме ці елементи важко відтворити у перекладі буквально, тому адаптація вимагає від перекладача пошуку інших засобів передачі цієї емоційної глибини.

Українська версія тексту демонструє відхід від буквальної передачі значень на користь створення нового поетичного полотна. Перекладач відбирає образи,

що відповідають загальній інтонації оригіналу, але часто змінює деталі. Так, натомість буквального відтворення конкретних мотивів ми отримуємо рядки, що передають загальне відчуття самотності, болю й фатальності ситуації “Fool me once, fool me twice, are you death or paradise?” / «То лиш гра, не любов, я звільняюсь від оков». У цьому випадку застосовано метод транскреації, коли перекладач бере за основу настрій та смисловий «каркас» твору, проте вибудовує нові словесні конструкції, що краще функціонують у цільовій мові та культурі.

Суттєву роль відіграють і стилістичні засоби, якими користується перекладач. Часто використовуються метафори та узагальнення, що роблять текст більш поетичним і водночас дозволяють йому органічно лягати на музику “I let it burn” – «Тисну курок», “We were a pair” – «В полон свій взяв». У деяких моментах відстежується тенденція до конструкцій, які підсилюють відчуття драматичної паузи, так необхідної для вокального виконання. Крім того, в українському варіанті присутнє емоційне збагачення: якщо в оригіналі текст є більш стриманим, то адаптація інколи додає щемливих акцентів, аби зробити його ще ближчим для слухача. Отже, у композиції було знайдено такі перекладацькі трансформації:

Модуляція

- “I let it burn” – «Тисну курок»
- “We were a pair” – «В полон свій взяв»

Транскреація (вільна інтерпретація)

- “Fool me once, fool me twice, are you death or paradise?” – «То лиш гра, не любов, я звільняюсь від оков»

Метафоричне підсилення

- “You were my life / But life is far away from fair” – «Бо і без тебе у житті багато справ»

Дослівний переклад

- “I should've known” – «Знати могла»
- “Was I stupid to love you?” – «Чи була я дурною?»
- “That I'd fallen for a lie” – «Що повірила брехні»

- “There's just no time to die” – «Вмирати ще не час»

Опущення

- “Just goes to show / That the blood you bleed / Is just the blood you owe” –
«Та не втекла / В потоці йшла / Але сьогодні ти мене спалив до тла»

Додавання

- “Too much to bear” – «Бо і без тебе у житті багато справ»

Отже, український переклад “No Time To Die” можна радше визначити як адаптовану версію пісні, ніж буквальный переклад. Це приклад перекладацької стратегії, де провідним критерієм стає не відтворення кожного слова, а передача емоційної атмосфери та ритміко-музичної сумісності тексту. Такий підхід дозволяє українському варіанту існувати як самодостатньому художньому тексту, який водночас зберігає зв’язок із оригіналом через спільний емоційний код. В результаті ми бачимо, що навіть відходячи від буквальної точності, переклад здатен створити цілісний і глибокий твір, що не поступається оригіналу за художнім впливом і сприймається як автентична частина музичного простору.

Наступною композицією, яку ми обрали для аналізу, є пісня “Wasted Love” у виконанні австрійського співака та композитора JJ [36], котрий переміг європейський пісенний конкурс «Євробачення» у 2025 році. (див. додаток В). Вона відзначається емоційною насиченістю та поетичністю, що створює певні труднощі під час перекладу тому, що оригінальний текст побудований на метафоричному зіставленні любові з океаном, а розрив стосунків – із тоненням у воді. Українські версії, створені BUREMNA та NYAWKA, демонструють два різних підходи до перекладу: перша тяжіє до більш буквального відтворення змісту (дослівний переклад) із незначними стилістичними адаптаціями, друга ж є більш поетичною інтерпретацією (адаптація), яка радше передає емоційний настрій, ніж лексичну точність.

У перекладі композиції BUREMNA [29] збережено основну метафору “I’m an ocean of love” через пряму відповідність «Кохання я океан», що є трансформацією інверсії, покликаною зберегти ритміку та водночас емоційний наголос на слові «кохання».

Застосовано також прийом граматичної компенсації у рядку “And you’re scared of water” / «А ти боїшся води», де простота побудови передає безпосередність почуттів, властиву оригінальній композиції.

Далі спостерігаємо структурну адаптацію в рядку “You don’t want to go under” – «І не пірнаєш туди», що зберігає сенс відмови від занурення у почуття, проте змінює синтаксис заради милозвучності. Рядок “You left me in the deep end, I’m drownin’ in my feelings” передано як «Залишила мене на глибині, тону у почуттях своїх», де використано дослівний переклад.

Кінцівка “All I have is wasted love” трансформується у «Все, що маю я – нерозділене кохання», де застосовано модуляцію: абстрактне поняття “wasted” («змарноване») передано через емоційно забарвлене «нерозділене», що зберігає зміст втрати, але додає українському варіанту більшої глибини і ліричності.

Переклад композиції NYAWKA [60] натомість демонструє більшу свободу і вільність, і є прикладом адаптації з елементами переосмислення. Початковий рядок “I’m an ocean of love” перетворюється на «Я жаги океан», що є яскравим прикладом модуляції: слово “love” замінене на «жагу», що зміщує семантичний акцент із романтичного почуття на пристрасть. Це рішення додає ще більшого драматизму та експресивності, властивих сучасній україномовній поезиці.

Вислів “You don’t want to go under” передано як «Так не хочеш вмирати», що свідчить про використання метафоричного підсилення та часткової смислової заміни. Тут мотив страху води трансформується у страх смерті, що поглиблює символіку пісні та підсилює її трагізм.

Подальший рядок “I reach out my hand” відтворено досить точно – «Я руку тягну», проте продовження «Та все далі від тебе» розширює значення через додавання нового образу віддалення, чого не було в оригіналі. Це є прикладом експлікації, спрямованої на підкреслення відчуженості.

У заключній частині тексту NYAWKA використовує повтор «Пуста любов» / “Wasted love” як рефрен, що є стилістичним засобом емпатичного підсилення. Таке рішення створює музичну завершеність і підсилює тему спустошення, властиву назві пісні.

Пісня “Wasted Love” у виконанні JJ має виразно метафоричний зміст, де океан постає символом почуттів, а вода – страху перед ними. Вже з перших рядків відчувається внутрішній конфлікт: герой прагне любові, але стикається з нерозділеним коханням. Для перекладача ця лірика стає випробуванням не лише з лексичної точки зору, а й з емоційної. Отже, у перекладах було знайдено такі перекладацькі трансформації:

Переклад BUREMNA:

Інверсія

- “I'm an ocean of love” – «Кохання я океан»

Граматична компенсація

- “And you're scared of water” – «А ти боїшся води»

Структурна адаптація

- “You don't want to go under” – «І не пірнаєш туди»

Дослівний переклад

- “I reach out my hand” – «До тебе руки тягну»
- “You left me in the deep end” – «Залишила мене на глибині»
- “I'm drownin' in my feelings” – «Тону в почуттях своїх»

Модуляція

- “All I have is wasted love” – «Все що маю я – Нерозділене кохання»

Переклад NYAWKA:

Модуляція

- “I'm an ocean of love” – «Я жаги океан»

Метафоричне підсилення

- “You don't want to go under” – «Так не хочеш вмирати»

Експліcitaція

- “But you watch me grow distant” – «Та все далі від тебе»

Лексична заміна

- “Drift out to the sea and far away in an instant” – «В глиб моря відпливи /
Вдалині опинився»

Конкретизація

- “All I have is wasted love” – «Пуста любов»

Емфатичне підсилення

- Повтор «Пуста любов» як рефрен

Отже, обидва переклади демонструють, наскільки пісенна лірика допускає багатозначність перекладацьких рішень. BUREMNA прагне до більш традиційного відтворення, тоді як NYAWKA вибудовує власну поетичну реальність. Вони ніби віддзеркалюють дві сторони однієї любові: стриману і розумну – та пристрасну і болісну. В обох випадках застосовано цілу палітру перекладацьких трансформацій – модуляцію, конкретизацію, експлікацію та адаптацію, однак кожен переклад має свою внутрішню логіку та емоційний ритм. Зрештою, обидві інтерпретації доводять, що у пісенному перекладі не завжди важливо зберегти точність до єдиного слова – набагато цінніше передати стан, дихання, внутрішній біль чи спокій, які живуть між рядками. І саме це відрізняє механічний переклад від живої адаптації: перший намагається бути правильним, а другий – справжнім.

У випадку з піснею “Pinacolada” [7, 51] (див. додаток Д) маємо цікавий приклад, коли українська версія тексту Віталія Козловського суттєво відрізняється від англomовного оригіналу не лише лексично, а й змістовно, інтонаційно та навіть жанрово. Що ми маємо на увазі це те, що оригінал англійською мовою побудований на контрасті між легкістю музичного ритму та емоційною напругою у словах. Його центральна тема – це пристрасність і втрата, змішані з відчуттям миттєвості стосунків. Уже з перших рядків можна побачити використання різноманітних трансформацій: модуляція, додавання, компенсація й навіть заміна цілих смислових блоків.

У процесі порівняння оригінального тексту та української версії пісні можна спостерігати низку перекладацьких трансформацій, які змінюють загальну тональність та інтерпретацію твору. Наприклад, рядок “Talk to me, but feeling spare away” передано як «Кожне твоє слово – це обман». У цьому випадку застосовано модуляцію, тобто зміну способу концептуалізації змісту.

Оригінальний акцент на емоційній дистанції між героями трансформовано у мотив недовіри, що надає тексту іншого емоційного відтінку.

Подібна трансформація простежується й у рядку “Held you close, but we’re apart”, який у перекладі постає як «Я тебе хотів, бажав». Тут використано додавання та заміщення підтексту: початковий контраст між близькістю та внутрішньою віддаленістю замінено на інше емоційне забарвлення, що зміщує змістову домінанту.

У фрагменті “Pina Colada tasty, ventures / Pina Colada hot & dangerous” спостерігається узагальнення та семантична переорієнтація. У перекладених рядках («Пінаколада – це був випадок / Пінаколада – ти мій виняток») зберігається ключовий образ коктейлю, однак втрачається словесна гра та багатозначність оригіналу. Автор перекладу подає більш загальне тлумачення метафори, що робить образ менш багатогарним.

В окремих фрагментах перекладу помітно часте використання поширених римованих конструкцій та стилістичних розширень, наприклад, «Пінаколада – суміш неземна / Пінаколада – сексом сповнена / Спокуслива, запальна, вогняна». Такі рішення можна охарактеризувати як ампліфікацію (розширення первинного змісту) і стилістичну інтенсифікацію, спрямовану на посилення ритмічності та емоційної насиченості тексту. У результаті українська версія набуває більш виразної, акцентованої поетики, що відрізняється від стриманішої манери оригіналу.

Цікавою є також різниця у відтворенні фінальних рядків. У вислові “Took you up to heaven through the stars / Stole away my mind, my heart” важливою складовою є метафора зірок як символу недосяжності та мрійливості. Перекладений варіант («Вище неба я тебе підняв / Океан любові дав») демонструє спрощення образності та перехід до більш прямої метафорики. Такі зміни роблять текст доступнішим для аудиторії, але водночас знижують рівень абстракції, притаманний оригіналові.

Узагальнюючи, можна зазначити, що українська версія «Пінаколади» є прикладом вільної інтерпретації, у якій перекладач активно застосовує

модуляцію, додавання, узагальнення та ампліфікацію. Внаслідок цього виникає певний зсув емоційного акценту: якщо оригінал зберігає стриманість і лаконічність вислову, то переклад пропонує більш розгорнуте, драматизоване та емоційно насичене трактування. Завдяки високій експресивності українська версія не стільки відтворює зміст, скільки художньо переосмислює його, пропонуючи альтернативне бачення, що існує паралельно з оригінальним текстом. Отже, у композиції було знайдено такі перекладацькі трансформації:

Модуляція

- “Talk to me, but feeling spare away” – «Кожне твоє слово – це обман»
- “Held you close, but we're apart” – «Я тебе хотів, бажав»

Додавання та заміщення

- “Run away from me, haven't hide your pain” – «Ти тікала в ніч, змінювала стан»

Узагальнення

- “Pina Colada tasty, ventures / Pina Colada hot & dangerous” – «Пінаколада – це був випадок / Пінаколада – ти мій виняток»

Спрощення образності

- “Took you up to heaven through the stars” – «Вище неба я тебе підняв»
- “Stole away my mind, my heart” – «Океан любові дав»

Конкретизація

- “Wasted time I had” – «Спершу не зумів, потім не посмів»

Адаптація

- “How to come, I didn't know your name” – «Як же я тебе не розпізнав?»

Стилістична інтенсифікація

- “Desiring, firing, furious” – «Спокуслива, запальна, вогняна»

Отже, переклад пісень є складним і багаторівневим процесом, який поєднує лінгвістичну точність і художню інтерпретацію. Практичний аналіз довів, що ефективний переклад пісенного тексту передбачає не механічне відтворення змісту, а саме створення нового цілісного твору, здатного викликати подібні емоції в іншомовного слухача. Тому переклад пісень можна розглядати не лише

як мовну діяльність, а як окрему форму творчості, яка потребує глибокого розуміння культури, стилю й авторського задуму. Підсумовуючи проведену роботу, можна сказати те, що переклад пісень – це справжнє мистецтво, яке вимагає від перекладача не лише знання мови, а й відчуття ритму, емоцій і навіть музики. Під час аналізу пісень «Sweater Weather», «No Time to Die», «Wasted Love» та «Pinacolada» ми переконалися, що абсолютно кожен текст має свій характер і потребує індивідуального підходу. У деяких випадках важливо зберегти метафори й образи, в інших – адаптувати текст під мелодію або знайти нові способи передачі конкретного настрою. Саме ця частина роботи показала, що перекладач пісень не просто передає слова іншою мовою, а фактично створює нову версію твору, яка має звучати природно й викликати ті самі почуття, що й оригінал. Переклад пісень – це завжди баланс між точністю і творчістю, і саме в цьому полягає його складність і краса.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження показало, що переклад англомовних пісень – це набагато складніший процес, ніж може здатися на перший погляд. Це не просто заміна слів однієї мови словами іншої, а справжнє мистецтво, яке вимагає від перекладача володіння мовами, розуміння культурних особливостей, відчуття музики та здатності передавати емоції. У нашому дослідженні ми досягли поставленої мети – визначили основні труднощі перекладу англомовних пісень та з'ясували особливості роботи з музичними текстами. Аналіз теоретичних засад довів, що музична лірика – це особливий вид тексту, який поєднує слова та музику. На відміну від звичайного тексту, пісня не може існувати окремо від мелодії, ритму та музичного супроводу, тому ця особливість значно ускладнює роботу перекладача, адже потрібно думати не лише про значення слів, а й про те, як вони звучатимуть у поєднанні з музикою, чи збережеться ритм, чи підійде переклад до мелодії.

Важливим результатом роботи стало розмежування понять «переклад» та «адаптація». Переклад намагається максимально зберегти зміст оригіналу, навіть якщо доводиться йти на компроміси. Адаптація, в свою чергу, дозволяє більшу творчу свободу. На практиці ці підходи часто комбінуються, тому, в даному випадку, перекладач усвідомлено обирає підхід залежно від конкретної пісні, її призначення та цільової аудиторії. Дослідження емоційного аспекту перекладу чітко продемонструвало, що саме емоції роблять пісню популярною і значущою для людей. Адже якщо переклад втрачає емоційне наповнення оригіналу, він втрачає саму суть музичного твору. При цьому важливо розуміти, що емоції в різних культурах виражаються по-різному. Що ми маємо на увазі це те, що в англійській пісні звучить стримано й делікатно, в українському перекладі може потребувати більш відвертого вираження, і навпаки. Тому фахівець повинен не просто копіювати емоції, а адаптувати їх під особливості певної культури та мови.

Окрема увага в роботі приділена впливу сучасних технологій на переклад пісень. Штучний інтелект та автоматичні перекладачі стали корисними

інструментами, які економлять час та надають доступ до величезної кількості бази даних. Однак наше дослідження підтвердило, що технології поки що не можуть замінити людину в такому творчому процесі. Безперечно, штучний інтелект може перекласти слова, але він не відчуває емоцій, не відрізняє культурного контексту, не розуміє іронії чи авторської інтонації. Перекладач у сучасному світі – не просто знавець мови, а фахівець, який поєднує лінгвістичну, культурну та музичну компетентність і володіє сучасними технологіями для досягнення найкращого результату.

Практичний аналіз перекладів пісень “Sweater Weather”, “No Time to Die”, “Wasted Love” та “Pina Colada” показав, що кожна пісня унікальна і потребує свого підходу. Деякі переклади вдало поєднують точність змісту та емоційну виразність, інші ж вільно інтерпретують оригінал. У практичному аналізі було виявлено 46 перекладацьких трансформацій, що дозволило провести класифікацію й визначити домінуючі стратегії. Найчастіше перекладачі вдавалися до модуляції (9 випадків, 19,6%) та дослівного перекладу (9 випадків, 19,6%), що свідчить про прагнення балансувати між точністю та адаптацією. Значну частку становили також адаптація/транскреація (5 випадків, 10,9%) та стилістичне збагачення й метафоричне підсилення (5 випадків, 10,9%). Було зафіксовано також експліцитацію та конкретизацію (по 2 випадки кожного), генералізацію, інверсію, спрощення образності (по 2 випадки) та поодинокі випадки колоквіалізації, опущення, компресії, ампліфікації та граматичної компенсації. Такі трансформації спрямовані на збереження емоційного впливу, забезпечення милозвучності та відповідності ритмічній структурі пісні. Сукупність отриманих даних підтверджує, що переклад пісень у сучасній практиці орієнтується як на ритміко-мелодійну адаптацію, так і на збереження смислової точності, причому вибір стратегії залежить від конкретної пісні та перекладацького задуму. Таким чином, можна стверджувати, що характер перекладу визначається не лише властивостями тексту, але й цілями, контекстом та аудиторією, для якої цей переклад створюється.

На основі проведеного аналізу можна виділити основні проблеми, з якими стикаються перекладачі пісень. По-перше, складно зберегти риму та ритм – адже пісню потрібно адаптувати під мелодію, і якщо ритм порушений, це зробити неможливо. По-друге, важко передати метафори, каламбури, алітерації та інші художні прийоми, які не завжди мають еквіваленти українською мовою. По-третє, англійські пісні часто містять посилення на культурні реалії, які можуть бути незрозумілими або мати інші асоціації для українського слухача. По-четверте, потрібно знайти баланс між природністю звучання та точністю змісту – надто дослівний переклад звучить непрофесійно, а надто вільна адаптація відходить від оригіналу. По-п'яте, складно зберегти гру слів і підтекст, які часто є важливою частиною пісенного тексту. Тому, зважаючи на ці проблеми, ми можемо запропонувати практичні рекомендації для перекладачів:

1. Перед початком перекладу необхідним є ґрунтовний аналіз оригінальної композиції: з'ясування її емоційної домінанти, ключових образів, художніх засобів, а також соціокультурного контексту та передумов її створення. Такий комплексний підхід забезпечує розуміння авторського задуму й дозволяє вибудувати подальшу перекладацьку стратегію.

2. Визначення пріоритетів перекладу – змістової точності, емоційної виразності та відповідності музичній структурі. Залежно від того, що становить ядро художнього ефекту твору, перекладач обирає відповідну стратегію. У випадках, коли дослівна передача певного елемента неможлива або порушує цілісність тексту, доцільним є використання компенсації, тобто перенесення смислової або емоційної функції в інший фрагмент композиції.

3. Перевірка сприйняття готової лірики на слухачах, щоб оцінити, наскільки точно і природно передається емоційний вплив пісні. Це дозволяє визначити, чи викликає текст ті самі (або еквівалентні) почуття, що й оригінал.

4. Перекладач має право на творчість, однак вона повинна бути виваженою та обґрунтованою. Експериментальні рішення допустимі лише тоді, коли вони не суперечать авторському задуму, не змінюють фундаментальний зміст і не вводять нових смислових нашарувань, яких в оригіналі не існує. Важливо

зберігати баланс між інтерпретацією і точністю, щоб переклад залишався художньо самодостатнім, але водночас поважав первинний текст.

Теоретична цінність нашого дослідження полягає в тому, що ми систематизували знання про переклад музичних текстів і показали, як взаємодіють мова, культура та мистецтво в процесі перекладу. Робота вносить вклад у розвиток теорії перекладу, особливо в сфері римованих та музичних текстів, яка досі залишається недостатньо вивченою. Ми визначили якість перекладу пісень, проаналізували роль емоцій та вплив цифрових технологій, що створює базу для подальших наукових досліджень.

Практична значущість роботи в тому, що наші результати можуть використовувати професійні перекладачі музичних текстів. Рекомендації, які ми розробили, підходять не лише для поп-пісень, а й для інших музичних жанрів – року, хіп-хопу, класичних романсів, мюзиклів тощо. Матеріали дослідження можуть стати основою для спеціалізованих курсів для перекладачів або методичних посібників. Крім того, результати будуть корисними для авторів-виконавців, продюсерів, музичних редакторів, які хочуть адаптувати свої твори для української аудиторії. З розвитком штучного інтелекту актуальним стає дослідження можливостей машинного перекладу музичних текстів та розробка моделей співпраці людини і машини.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що переклад англomовних пісень українською мовою є не просто лінгвістичним завданням, а багаторівневим творчим процесом, який поєднує мовну компетентність, художнє мислення, музичний слух і культурну чутливість. Такий переклад є важливим інструментом міжкультурної комунікації, який дозволяє адаптувати світові музичні твори для української аудиторії та збагачувати національну культуру. З огляду на постійний розвиток музичної індустрії, актуальність перекладу пісень не зменшуватиметься, а навпаки – зростатиме, відкриваючи нові можливості для творчого й наукового пошуку.

CONCLUSIONS

Our research has shown that translating English-language songs is a much more complex process than it might seem at first glance. It is not simply a matter of replacing words from one language into another, but a true art form that requires the translator to have a command of languages, an understanding of cultural characteristics, a feel for music, and the ability to convey emotions. In our study, we achieved our goal – to identify the main difficulties in translating English-language songs and figure out the specifics of working with musical texts. Analysis of the theoretical foundations proved that song lyrics are a special type of text that combines words and music. Unlike ordinary text, a song cannot exist separately from melody, rhythm, and musical accompaniment, so this feature significantly complicates the work of the translator, because it is necessary to think not only about the meaning of words, but also about how they will sound in combination with music, whether the rhythm will be preserved, and whether the translation will fit the melody.

An important result of our work was the distinction between the concepts of “translation” and “adaptation”. Translation attempts to preserve the content of the original as much as possible, even if compromises have to be made. Adaptation, in turn, allows for greater creative freedom. In practice, these approaches are often combined, so in this case, the translator consciously chooses the approach depending on the specific song, its purpose, and the target audience. Research into the emotional aspect of translation has clearly demonstrated that it is emotions that make a song popular and meaningful to people. After all, if a translation loses the emotional content of the original, it loses the very essence of the musical work. At the same time, it is important to understand that emotions are expressed differently in different cultures. What we mean is that what sounds restrained and delicate in an English song may require a more explicit expression in the Ukrainian translation, and vice versa. Therefore, a professional should not simply copy emotions, but adapt them to the characteristics of a particular culture and language.

Special attention is paid to the impact of modern technologies on song translation. Artificial intelligence and automatic translators have become useful tools that save time

and provide access to a huge database. However, our research has confirmed that technology cannot yet replace humans in such a creative process. Sure, artificial intelligence can translate words, but it doesn't feel emotions, doesn't understand cultural context, and doesn't get irony or the author's tone. In today's world, a translator is not just a language expert, but a specialist who combines linguistic, cultural, and musical competence and masters modern technologies to achieve the best results.

A practical analysis of the translations of the songs “Sweater Weather”, “No Time to Die”, “Wasted Love”, and “Pina Colada” showed that each song is unique and requires its own approach. Some translations successfully combine accuracy of content and emotional expressiveness, while others freely interpret the original. The practical analysis revealed 46 translation transformations, which made it possible to classify and identify the dominant strategies. Most often, translators resorted to modulation (9 cases, 19.6%) and literal translation (9 cases, 19.6%), which indicates a desire to balance accuracy and adaptation. Adaptation/transcreation (5 cases, 10.9%) and stylistic enrichment and metaphorical enhancement (5 cases, 10.9%) also accounted for a significant share. Explicitization and concretization (2 cases each), generalization, inversion, simplification of imagery (2 cases each), and isolated cases of colloquialization, omission, compression, amplification, and grammatical compensation were also recorded. Such transformations are aimed at preserving the emotional impact, ensuring euphony, and matching the rhythmic structure of the song. The data obtained confirms that song translation in modern practice focuses both on rhythmic and melodic adaptation and on preserving semantic accuracy, with the choice of strategy depending on the specific song and the translator's intention. Thus, it can be argued that the nature of translation is determined not only by the properties of the text, but also by the goals, context, and audience for which the translation is created.

Based on the analysis, we can identify the main problems faced by song translators. First, it is difficult to preserve rhyme and rhythm, because the song must be adapted to the melody, and if the rhythm is disrupted, this becomes impossible. Second, it is difficult to convey metaphors, puns, alliteration, and other stylistic devices that do not always have equivalents in Ukrainian. Third, English songs often contain

references to cultural realities that may be incomprehensible or have different associations for Ukrainian listeners. Fourth, it is necessary to find a balance between natural sound and accuracy of content – too literal a translation sounds unprofessional, while too free an adaptation deviates from the original. Fifth, it is difficult to preserve puns and subtext, which are often an important part of song lyrics. Therefore, considering these issues, we can offer practical recommendations for translators:

1. Before starting the translation, it is necessary to thoroughly analyze the original composition: identify its emotional dominance, key images, artistic devices, as well as the sociocultural context and preconditions for its creation. Such a comprehensive approach ensures understanding of the author's intention and allows for the development of a further translation strategy.

2. Determining the priorities of translation – accuracy of meaning, emotional expressiveness, and consistency with the musical structure. Depending on what constitutes the core of the artistic effect of the work, the translator chooses the appropriate strategy. In cases where a literal rendering of a particular element is impossible or violates the integrity of the text, it is advisable to use compensation, i.e., transferring the semantic or emotional function to another fragment of the composition.

3. Checking the perception of the finished lyrics by listeners to assess how accurately and naturally the emotional impact of the song is conveyed. This allows you to determine whether the text evokes the same (or equivalent) feelings as the original.

4. The translator has the right to be creative, but it must be balanced and justified. Experimental solutions are acceptable only if they do not contradict the author's intention, do not change the fundamental meaning, and do not introduce new layers of meaning that do not exist in the original. It is important to maintain a balance between interpretation and accuracy so that the translation remains artistically self-sufficient while respecting the original text.

The theoretical value of our research lies in the fact that we have systematized knowledge about the translation of musical texts and shown how language, culture, and art interact in the translation process. The work contributes to the development of translation theory, especially in the field of rhymed and musical texts, which remains

understudied. We have determined the quality of song translations, analyzed the role of emotions and the influence of digital technologies, which creates a basis for further scientific research.

The practical significance of the work lies in the fact that our results can be used by professional translators of musical texts. The recommendations we have developed are suitable not only for pop songs, but also for other musical genres, such as rock, hip-hop, classical romances, musicals, etc. The research materials can serve as a basis for specialized courses for translators or methodological manuals. In addition, the results will be useful for singer-songwriters, producers, and music editors who want to adapt their works for a Ukrainian audience. With the development of artificial intelligence, research into the possibilities of machine translation of music lyrics and the development of models of human-machine collaboration is becoming increasingly relevant.

In conclusion, it can be said that translating English-language songs into Ukrainian is not just a linguistic task, but a multi-level creative process that combines linguistic competence, artistic thinking, and cultural sensitivity. Such translation is an important tool for intercultural communication, allowing world music to be adapted for Ukrainian audiences and enriching national culture. Given the constant development of the music industry, the relevance of song translation will not diminish but, on the contrary, will grow, opening up new opportunities for creative and scientific research.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптація. Stud. URL: <https://stud.com.ua/159562/literatura/adaptatsiya> (дата звернення: 15.08.2025).
2. Аккурт В. Е. Особливості та проблеми перекладу англomовної пісні українськими відеоблогерами. Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2020. № 31. С. 7–18.
3. Аршава І. Ф., Баратинська А. В. Роль емоцій в музичній діяльності. Collection of scientific papers “SCIENTIA”. 2024. Лист. 8. С. 215–219.
4. Артjomцев О. В., Особливості відтворення німецьких юридичних термінів українською мовою: тези доп. учасників XI Наук. конф. з міжн. участю, Харків, 15-16 квіт. 2021 р. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, ф-тет ін. мов. Харків. 2021. С. 10–11.
5. Бойко Я. В., Діахронна множинність перекладів часово віддаленого першотвору як проблема перекладознавства: тези доп. учасників XI Наук. конф. з міжн. участю, Харків, 15-16 квіт. 2021 р. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, ф-тет ін. мов. Харків. 2021. С. 16–17.
6. Ван Ся. Музичне мистецтво як засіб міжкультурної комунікації. Осв.-наук. простір, 2024. Вип. 6 (1). Т. 2. С. 8–13.
7. Віталій Козловський. Віталій Козловський – Пінаколада (ПРЕМ'ЄРА 2025), 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Q96-U8DIBS0> (дата звернення: 19.10.2025).
8. Губіна М. Що таке переклад? SensorMedia. URL: <https://sensormedia.com.ua/books/shho-take-pereklad/> (дата звернення: 15 серпня 2025 р.).
9. Демецька В.В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. Вісник СумДУ. Серія: Філологія. 2007. № 1. Т. 2. С. 96–102.
10. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: посібник. Київ: Парлам. вид-во, 2004. 120 с.

- 11.Киселюк Н. П. Вплив емоцій на екологічність спілкування (на матеріалі сучасного англомовного дискурсу). *Young Scientist*. № 3.2 (55.2). Бер., 2018. С. 5–8.
- 12.Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2. / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с. (Енциклопедія ерудита).
- 13.Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти. *Наук. вісник СНУ ім. Л. Українки. Серія: Філолог. науки. Мовознавство*. 2015. № 4. С. 205–209.
- 14.Маслюк А. М. Вплив емоційних станів на розвиток особистості. *Психолог. часопис*. 2017. № 2(6). С. 57–69.
- 15.Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. 248 с.
- 16.Першосвіт | Пісні та Мультики. Itsy bitsy spider українською мовою | маленький павучок | пісні та музика для дітей, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=afgySmDZ-zE> (дата звернення: 24.11.2024).
- 17.Пчелянський Д. П., Воїнова С. А. Штучний інтелект: перспективи та тенденції розвитку. *Automation of technological and business processes*. 2019. Лист. 11. С. 59–64.
- 18.Савченко А. С. Вплив музичної образності на психоемоційний стан виконавця: бакалавр. роб. Львів. ЛНМА ім. М. В. Лисенка, 2023. 30 с.
- 19.Солодка А. Дослідження впливу культурно-детермінованих факторів на перекладацький процес. *Наук. вісник ХДУ. Серія: Лінгвістика*. 2018. С. 231–236.
- 20.Трохимець Л. В. Стилiстичний аспект вiдтворення англомовних пiсень: квалiфiкац. роб. Київ. НАУ, 2020. 90 с.
- 21.Ходарева В. О. Труднощі перекладу текстів англомовних поп-рок пісень (на матеріалі доробку групи “Twenty one pilots”). *Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій: зб. мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Маріуполь, 2020. С. 160–165.*

22. Шаблій О. А. Німецько-український юридичний переклад: методологія, проблеми, перспективи : монографія. Ніжин: Видав. ПП Лисенко М. М., 2012. 320 с.
23. Юцевич Ю. Музика: словник-довідник. Тернопіль, 2003. 352 с.
24. Andrea Bocelli - Topic. Bésame Mucho, 2018. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g4M0hH1R2eU> (дата звернення: 14.07.2025).
25. Apter R. A Peculiar Burden: Some Technical Problems of Translating Opera for Performance in English. Meta. 1985. №30(4). pp. 309-19.
26. BillieEilishVEVO. Billie Eilish - everything i wanted, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EgBJmlPo8Xw> (дата звернення: 10.09.2025).
27. BillieEilishVEVO. Billie eilish - no time to die, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BboMpayJomw> (дата звернення: 19.10.2025).
28. Bohdan Cherchyk. "Let it Go" українською (мультфільм "Крижане серце" / Frozen), 2014. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=S4pCw4VpAZE> (дата звернення: 24.11.2024).
29. BUREMNA (Наталія Бурик). JJ – Wasted love переклад пісні на українську мову | Austria | Eurovision 2025, 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WxWZQVMqUNc> (дата звернення: 19.10.2025).
30. CamilaCabelloVEVO. Camila Cabello – Havana (Audio) ft. Young Thug, 2017. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HCjNJDNzw8Y> (дата звернення: 14.10.2025).
31. Édith Piaf - Topic. La Vie En Rose, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qPU8mENUBXk> (date of access: 24.11.2024).

32. Edlund M. Solomons sång by Toni Morrison. Stockholm: Bokförlaget Trevi, 1978. 294 p.
33. Encyclopedia of artificial intelligence / Juan Ramon Rabunal Dopico, Julian Dorado de la Calle, and Alejandro Pazos Sierra // Information Science Reference. - IGI Global, 2009. - 1677 p.
34. ENLEO. ENLEO – Веди мене в храм (Take me to church українською), 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=icaSda6Rrrg> (дата звернення: 13.10.2024).
35. ENLEO. The neighbourhood – Sweater Weather (українською | cover by ENLEO), 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vKrG56__Qh0 (дата звернення: 19.10.2025).
36. Eurovision Song Contest. JJ – wasted love | austria | official music video | #eurovision2025, 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-ieSTNpxvio> (дата звернення: 19.10.2025).
37. Fabio Mazurkievicz. La Cumparsita, 2008. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6yoLXINtBwE> (дата звернення: 27.08.2025).
38. Franzon J. Choices in Song Translation. The Translator. 2008. Volume 14. Number 2. pp. 373-99.
39. Gorfée D. L. Grieg's Swan Songs. Semiotica. 2002. №.142 (1/4). pp. 153-210.
40. Gorfée D. L. Intercode Translation. Words and Music in Opera. Target. 1997. № 9(2). pp. 235-70.
41. Gorfée D. L. Song and Significance: Virtues and Vices of Vocal Translation, Amsterdam & New York: Rodopi, 2005. 311 p.
42. Grandma's Smuzi. Linkin Park – Numb (Grandma's smuzi | Кавер українською), 2021. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OiqQBudPxdg> (дата звернення: 19.10.2025).

43. Holz-Mänttari J. Translatorisches Handeln: Theorie und Methode, Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia, 1984. 193 p.
44. Interscope Records. 'City of Stars' (Duet ft. Ryan Gosling, Emma Stone) – La La Land Original Motion Picture Soundtrack, 2016. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GTWqwSNQCcg> (дата звернення: 16.10.2024).
45. JacquesBrelVEVO. Jacques Brel – Ne me quitte pas, 2015. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=oR_SZR_tmXM (дата звернення: 25.03.2025).
46. Jerry Heil. Imagine Dragons - BELIEVER (Український ПЕРЕКЛАД – кавер | Jerry Heil), 2018. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rOkMMkloZys> (дата звернення: 25.03.2025).
47. Jerry Heil. БОРЩАГА – Український варіант HAVANA (Camila Cabello) a cappella з текстом, 2018. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ydv0YzgO2Xo> (дата звернення: 13.04.2025).
48. Kaindl K. The Plurisemiotics of Pop Song Translation: Words, Music, Voice and Image in Dinda L. Gorlée (ed.) Song and Significance: Virtues and Vices of Vocal Translation. Amsterdam & New York: Rodopi, 2005. pp. 234-62.
49. kansasVEVO. Kansas – dust in the wind (official video), 2009. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tH2w6Oxx0kQ> (дата звернення: 25.03.2025).
50. KASITSKYI. Billie eilish - no time to die УКРАЇНСЬКОЮ, 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8o_ekSJqNrg (дата звернення: 19.10.2025).
51. Kübra Dinç. Vitaliy kozlovskiy pinacolada (english), 2012. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nSstMehzxwQ> (дата звернення: 19.10.2025).

52. LeonardCohenVEVO. Leonard Cohen – Hallelujah (Official Live in London 2008), 2009. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YrLk4vdY28Q> (date of access: 25.03.2025).
53. Low P. Dramatic Monologue in Songs of Brel. New Zealand Journal of French Studies. 1994. №15 (2). pp. 24-33.
54. luciano pinto. John Lennon – Imagine – 1971, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iOs9Osz3UFQ> (дата звернення: 25.03.2025).
55. LuisFonsiVEVO. Luis Fonsi – Despacito ft. Daddy Yankee, 2017. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kJQP7kiw5Fk> (дата звернення: 27.03.2025).
56. Mägo de Oz. Mägo De Oz – Pensando en ti (Version 2011) (videoclip oficial), 2011. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YdZ3FXHdKuU> (дата звернення: 19.10.2025).
57. Morrison T. Song of Solomon, Hertfordshire: Triad/Panther. Books, 2001. 448 p.
58. muschnik1961. Jacques Brel – Seasons in the sun (Le moribond), 2008. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6Jl-R2NhUiI> (дата звернення: 27.03.2025).
59. MyLove4Musicals. My Fair Lady "Show Me" Music Video, 2013. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0WbRyU8uuNk> (дата звернення: 27.03.2025).
60. Nyawka (Нявка). Wasted love – JJ | austria | winner of eurovision 2025 || UKR cover by nyawka, 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lJA4SEqIgRU> (дата звернення: 19.10.2025).
61. Reynolds M. Little Boxes and Other Handmade Songs. New York: Oak Publications, 1964. 95 p.

62. ROXOLANA. ROXOLANA – очима [official music video], 2021. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XoWada29DQg> (дата звернення: 09.09.2025).
63. Scout4Me1. ROD MCKUEN ~ If You Go Away ~, 2009. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rfziQHKQpfc> (дата звернення: 19.10.2025).
64. TheBeatlesVEVO. The Beatles – Help!, 2018. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2Q_ZzBGPdqE (дата звернення: 04.12.2024).
65. TheBeatlesVEVO. Yesterday (With Spoken Word Intro / Live From Studio 50, New York City / 1965), 2017. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wXTJBr9tt8Q> (дата звернення: 13.10.2024).
66. TheNeighbourhoodVEVO. The neighbourhood – sweater weather (official video), 2013. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GCdwKhTtNNw> (дата звернення: 19.10.2025).
67. TheWeekndVEVO. The Weeknd – The Hills, 2015. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yzTuBuRdAyA> (дата звернення: 30.06.2025).
68. Twinkle Little Songs – Nursery Rhymes. ITSY BITSY SPIDER - Song for Children, 2015. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=w_lCi8U49mY (дата звернення: 24.11.2024).
69. Warren Ch. Word-painting', in Stanley Sadie (ed.) The New Grove Dictionary of Music and Musicians 20. London: Macmillan, 1980. pp. 528-529.

ДОДАТКИ

додаток А

Порівняння оригіналу та українського перекладу пісні

The Neighbourhood – “Sweater Weather”

<i>The Neighbourhood – “Sweater Weather”</i>	<i>ENLEO – “Sweater Weather”</i>
And all I am is a man A	Я - простий чоловік А
I want the world in my hands A	І я хочу світ у свої обійми В
I hate the beach B	Так не люблю пляж, та я тут С
But I stand in California with my toes in the sand A	У Каліфорнії, ноги в піску С
Use the sleeves of my sweater C	Грійся в моєму светрі D
Let's have an adventure C	Нас ждуть кілометри D
Head in the clouds but my gravity centered C	Літаю у хмарах, на землі стою твердо Е
Touch my neck and I'll touch yours D	Торкнись мене, а я тебе F
You in those little high waisted shorts D	Твоя сукня з розуму мене зведе F
Oh, she knows what I think about E	Вона знає всі мої думки G
And what I think about E	А всі мої думки G
One love, two mouths F	Про дім та нас H
One love, one house F	Любов, як в перший раз H
No shirt, no blouse F	Без блуз, без майок!.. І
Just us, you find out E	Тут тільки ми, ти знаєш J
Nothing that I wouldn't wanna tell you about E	Що того, про що мовчати нам немає J
'Cause it's too cold G	Бо тут так холодно, К

For you here H	для тебе L
And now, so let me hold G	Тому, прошу, дозволь K
Both your hands in the holes of my sweater I	Вкритись разом у моєму светрі! M
And if I may just take your breath away J	Лише дозволь і у тебе перехопить дух N
I don't mind if there's not much to say J	І пофігу, якщо зараз не має дум O
Sometimes the silence guides a mind K	Іноді тиша вчить наш ум O
To move to a place so far away J	Бувати у місцях, там, де те ще не був N
The goosebumps start to raise L	Мурашки пробігнуть P
The minute that my left hand meets your waist M	Моя рука охопить твою талію Q
And then I watch your face L	Я дивлюся на твоє лице R
Put my finger on your tongue 'cause you love to taste M	Торкаюсь твого язика S
	Ти так любиш це! R
These hearts adore,	О, ці серця T
everyone the other beats hardest for N	Кожне буде битись сильніше щодня T
Inside this place is warm O	Всередині тепло, U
Outside it starts to pour O	а ззовні ріже дощ U

Порівняння оригіналу та українського перекладу пісні

Billie Eilish – “No Time To Die”

<i>Billie Eilish – “No Time To Die”</i>	<i>KASITSKYI – “No Time To Die”</i>
I should've known I'd leave alone Just goes to show That the blood you bleed Is just the blood you owe We were a pair But I saw you there Too much to bear You were my life But life is far away from fair Was I stupid to love you? Was I reckless to help? Was it obvious to everybody else That I'd fallen for a lie? You were never on my side Fool me once, fool me twice Are you death or paradise? Now you'll never see me cry There's just no time to die	Знати могла Та не втекла В потоці йшла Але сьогодні ти мене спалив до тла В полон свій взяв Зі мною грав Та не втримав Бо і без тебе у житті багато справ Чи була я дурною? Чи глухою була? Ну чому я зрозуміти не змогла? Що повірила брехні Зрозуміло вже мені То лиш гра, не любов Я звільняюсь від оков Оживу іще не раз Вмирати ще не час

I let it burn	Тисну курок
You're no longer my concern	Ще одна із помилок
Faces from my past return	З тобою був до прізви крок
Another lesson yet to learn	Та це не смерть, лише урок

Порівняння оригіналу та українського перекладу пісні

JJ – “Wasted Love”

<i>JJ – “Wasted Love”</i>	<i>BUREMNA – “Wasted Love”</i>	<i>NYAWKA – “Wasted Love”</i>
I'm an ocean of love And you're scared of water You don't want to go under So you let me go under	Кохання я океан А ти боїшся води І не пірнаєш туди Дозволяєш тонути	Я жаги океан Боїшся води ти Так не хочеш вмирати Тож мене відпускаєш
I reach out my hand But you watch me grow distant Drift out to the sea and Far away in an instant	До тебе руки тягну Ти бачиш як віддаляюсь Море мене поглинає І у мить я зникаю	Я руку тягну Та все далі від тебе В глиб моря відпливи Вдалині опинився
You left me in the deep end I'm drownin' in my feelings How do you not see that?	Залишила мене на глибині Тону в почуттях своїх Невже не бачиш ти?	Покинутий на глибині Тону у почуттях я Як не бачиш ти це
Now that you're gone All I have Is wasted love This wasted love Now that you're gone	Коли ти пішла Все що маю я Нерозділене Кохання Коли ти пішла	Втратив тебе Залишив лиш Пусту любов Пусту любов Втратив тебе

Can't fill my heart With wasted love This wasted love	Серце не наповнить Нерозділене Кохання	Та не спасе Пуста любов Пуста любов
---	--	---

Порівняння оригіналу та українського перекладу пісні

Vitaliy Kozlovskiy – “Pinacolada”

<i>Vitaliy Kozlovskiy – “Pinacolada”</i>	<i>Віталій Козловський – «Пінаколада»</i>
Talk to me, but feeling spare away Run away from me, haven't hide your pain Stole you from the darkness of the night Held you close, but we're apart Did it one, no let you go I wanted you to stay	Кожне твоє слово – це обман Ти тікала в ніч, змінювала стан Я тебе у темряви украв Я тебе хотів, бажав Все одно не відпустив І ночі не віддавав
Pina Colada tasty, ventures Pina Colada hot & dangerous Wanted you tonight	Пінаколада – це був випадок Пінаколада – ти мій виняток Я тебе всю до дна, є
Pina Colada damn aventuras Pina Colada sexy, dangerous Desiring, firing, furious	Пінаколада – суміш неземна Пінаколада – сексом сповнена Спокуслива, запальна, вогняна
How to come, I didn't know your name Wasted time I had, late to run away Took you up to heaven through the stars Stole away my mind, my heart Did it one, no let you go I wanted you to stay	Як же я тебе не розпізнав? Спершу не зумів, потім не посмів Вище неба я тебе підняв Океан любові дав Все одно не відпустив Я так тебе жадав